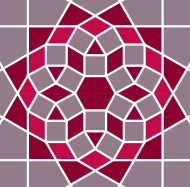

مسجد شازان اسلام

از منظر امام خمینی (ره)
و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

學問

مسجدت از اسلام از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)

گردآوری: محمدحسن جعفرزاده
تهیه و تنظیم: مرکز رسیدگی به امور مساجد
انتشار: چاپ دوم، پاییز ۱۳۹۷

مدیر هنری: محسن هادی

نشانی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، خیابان دانشگاه جنوبی.

نش کوجه عطارد، پلاک ۵.

کد پستی: ۱۳۱۶۷۱۳۴۹۹

تلفن: ۶۶۴۹۷۰۲۷

www.masjed.ir

مسجد تراز اسلام

از منظر امام خمینے (قدس سره)

ومقام معظم رہبرے (مدظلہ العالی)

فهرست

- ۱۵ فصل اول: اهمیت و جایگاه مسجد
۱۷ منزلت مسجد در صدر اسلام
۱۹ تأثیر متقابل مسجد و انقلاب اسلامی
۲۸ جایگاه مسجد در بیداری اسلامی
۳۳ ترس و کینه دشمنان از مسجد تراز اسلامی
۳۷ فصل دوم: چیستی مسجد تراز اسلامی
۳۹ ماهیت
۴۴ شاخص‌ها
۵۳ آثار و برکات
۶۳ فصل سوم: چگونگی مسجد تراز اسلامی
۶۵ آسیب‌شناسی
۷۳ تکلیف‌شناسی
۸۵ فصل چهارم: امام‌جماعت تراز اسلامی
۸۷ منزلت و جایگاه
۹۱ آسیب‌ها و چالش‌ها
۹۸ شاخص‌ها و ویژگی‌ها

« دیباچه

در طلوعه چهل سالگی انقلاب شکوهمند اسلامی و بعد از چهار دهه تلاش و مجاهدت در عرصه های اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی، فکر و کلام رسا و راسخ امام راحل به گوش می رسد که: «مسجد محلی است که از آن باید امور اداره شود. این مساجد بود که این پیروزی را برای ملت ما درست کرد. این مراکز حساسی است که ملت باید به آن توجه داشته باشند. اینطور نباشد که خیال کنند که حالا دیگر ما پیروز شدیم، دیگر مسجد می خواهیم چه کنیم. پیروزی ما برای اداره مسجد است.»^۱

در تمام این سالها، فعالیت های شایان توجهی در بسیاری از نهادها و سازمان های متولی در حوزه مسجد صورت گرفته است. اما دانش تخصصی مدیریت مسجد و تدوین نظریات و تجربیات مرتبط با آن، در این دوره، امری مغفول و فراموش شده بود که در آستانه چهل سالگی انقلاب اسلامی و عطف به فرمایش امام عزیز رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ که پیروزی ما برای اداره مسجد است، بر آن شدیم، داشته های خود را در مرکز رسیدگی به امور مساجد که به تعبیر مقام معظم رهبری، به عنوان «مرکز و مرجع مقبول، آگاه

و نافذالکلمه ای در امر مساجد^۱ محسوب می شود، در حوزه های مطالعاتی، برنامه ای و عملیاتی تجمیع و تدوین نموده و به محضر صاحب نظران، دست اندر کاران و کارگزاران عرصه مسجد تقدیم نماییم.

امید است ضمن مطالعه و بهره مندی از این مجموعه، با ارائه نظرات و پیشنهادات خود، در تکمیل هر چه بهتر و کیفی محصولات در حوزه مدیریت مسجد، سهیم باشید. فراموش نکنیم «چنانچه مساجد کیفیت شایسته خود را بیابد، هزینه های مادی و معنوی بسیاری از دوش جامعه، مردم و مسئولان برداشته خواهد شد^۲».

مرکز رسیدگی به امور مساجد

۱: ابلاغیه ی رهبر معظم انقلاب به آیت الله مهدوی کنی برای تاسیس مرکز

۲: رهبر معظم انقلاب- ۱۳۹۰/۷/۱۹

« مقدمه

مسجد از مهم‌ترین نهادهای جامعه اسلامی با کارکردی جامع و چندمنظوره به شمار می‌آید و همواره در طول تاریخ اسلام نقش بنیادین و محوری در شکل‌گیری تمدن اسلامی و پیشرفت جامعه ایفا نموده است. در صدر اسلام اولین اقدام پیامبر ﷺ برای پایه‌گذاری بنای حکومت اسلامی در مدینه، احداث مسجد بود و در ادامه راه تا دوران معصومین (علیهم‌السلام) مکانی برای عبادت، تجمعات سیاسی، فرهنگی و بهترین جایگاه علم‌آموزی و فراگیری قرآن و معارف و احکام اسلام و گره‌گشایی از مشکلات مردم بوده است. لذا مسجد علاوه بر آثار عبادی و پرورش معنوی اهل ایمان، با گستره نقش‌ها، فعالیت‌ها و برنامه‌ها، در امور اجتماعی و امور تربیتی نیز نقش مهمی را عهده‌دار است.

جایگاه مسجد در گذر زمان فراز و فرودهایی داشته است که بالاترین میزان اثربخشی مسجد در جامعه را می‌توان در نهضت‌های دینی و سیاسی تاریخ اسلام مشاهده نمود. در دوران معاصر نیز این روند ادامه یافت و با پیروزی انقلاب اسلامی جایگاه و گستره تأثیر مسجد به اوج خود رسید و به عنوان پایگاه اصلی انقلاب نقش‌آفرینی کرد. مسجد نقطه شروع قیام و خروش مردم و مرکز راهبری و اتاق

فکر مبارزان بود و با سخنرانی و روشنگری و ابلاغ پیام‌ها و سازماندهی مردمی در مساجد، سرنگونی رژیم طاغوت تحقق یافت.

در مقابل به برکت انقلاب اسلامی، مساجد نیز جایگاه اصلی خود را بازیافتند و فعالیت و نقش آنها در مسیر صحیح توسعه یافت. که البته این مهم با هدایت رهبران و نظریه پردازان انقلاب اسلامی و تبیین ویژگی‌های مسجدتراز اسلامی بر مبنای آیات مبارک قرآن کریم و روایات ائمه معصومین (علیهم‌السلام)، در طول سالیان پر برکت انقلاب اسلامی صورت گرفت.

پرواضح است که دستیابی به تمدن نوین اسلامی و اعتلاء معنوی و مادی جامعه بر اساس آموزه‌های اسلام ناب، به جز از مسیر مسجد و با تکیه بر کارکردها و ظرفیت‌های عظیم آن میسر نخواهد بود.

بنابراین لازم است با مرور مبانی فکری و عقیدتی و تبیین افق و کارکردها و ترمیم نگاه متولیان و فعالان حوزه دین و فرهنگ به سمت تحقق مسجدتراز اسلامی حرکت کنیم و حداکثر توان و ظرفیت را برای تعمیق و گسترش فرهنگ مسجد محوری در سبک زندگی اسلامی به کار گیریم.

لذا بر آن شدیم تا با گردآوری و إحصاء دقیق مواضع و فرمایشات معمار کبیر انقلاب، امام خمینی (رحمه‌الله) و رهبر حکیم و فرزانه، حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (دام‌عزله)، خاستگاه، ابعاد، لوازم و افق مسجدتراز اسلامی را به تصویر بکشیم.

امید است این فرمایشات چراغ راهی باشد برای بنیان و خادمان خانه‌های خدا و منشوری برای عمران و آبادی مادی و معنوی آنها.

لازم است از تلاش‌های خالصانه پژوهشگر ارجمند، جناب آقای محمدحسن جعفرزاده و همکاران گرانقدر در دفتر مطالعات و پژوهش‌های مرکز رسیدگی به امور مساجد قدردانی نماییم.

فصل اول

اهمیت و جایگاه مسجد

۱. منزلت مسجد در صدر اسلام

« ۱-۱. مسجد، یکی از زیباترین ابتکارات اسلام در جامعه سازی

« پدید آوردن هویتی به نام مسجد، در شمار پرمغزترین ابتکارهای اسلام در آغاز

تشکیل جامعه اسلامی است؛

پدید آوردن هویتی به نام مسجد، نخست در قبا و سپس در مدینه، در شمار زیباترین و پرمغزترین ابتکارهای اسلام در آغاز تشکیل جامعه اسلامی است.^۱ ارتش اسلام هر جا رفته است، اول مسجد درست کردند و برای آباد کردن مساجد کوشش می کردند؛

ارتش اسلام هر جا رفته است و سردارهای اسلام هر جا پا گذاشتند، همان جایی که پا گذاشتند اول مسجد درست کردند. وقتی به قاهره رسیدند اول خط کشیدند برای مسجد و همه جا این طور بود؛ مسجد مطرح بود، معبد مطرح بود و ارتش اسلام برای آباد کردن مساجد و محرابها کوشش می کردند.^۲

۱. بیانات در دیدار اعضا دفتر نمایندگی رهبری در دانشگاه‌ها ۱۳۸۹/۰۴/۲۰.

۲. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۵۰۷.

« ۱-۲. مساجد، مرکزی برای کارهای بزرگ

« پیغمبر همه کارهای بزرگ دنیا را در مساجد انجام می دادند؛

پیغمبر اسلام با آن وضعی که آن وقت داشت و بنده‌هایی که همه خاضع او شده بودند، توی مجلس وقتی می نشست نمی فهمید کسی که کدام یک از آنها پیامبر است. عرب می گفت کدام پیغمبر است؟ آن با اسم پیغمبر می گفت این. وضعش این طور بود که مجلسش مسجد بود. در مسجد بود و همه کارهای بزرگ دنیا را هم مساجد انجام می دادند.^۱

« مسجد در صدر اسلام، مرکز همه تصمیم‌گیری‌های مهم و کارهای بزرگ بود؛

در صدر اسلام...، در زمان نبی مکرم اسلام ﷺ و همچنین در زمان حکومت با برکت امیرالمؤمنین (علیه السلام)، مسجد مرکز همه تصمیم‌گیری‌های مهم و کارهای بزرگ بود. نمی‌خواهیم از لحاظ وضع زمان، مسجد امروز را به مسجد کوفه زمان امیرالمؤمنین تشبیه کنیم؛ زیرا اقتضاهای هر زمان متفاوت است. به طور کلی مسجد به عنوان یک پایگاه دین، عبودیت و معرفت، می‌تواند برای جوامع اسلامی منشأ و سرآغاز حرکات بزرگ و برکات ماندگار باشد.^۲

« مسجد در صدر اسلام ابزاری در دست کسانی بود که می‌خواستند کشور را اداره کنند؛

در صدر اسلام، مسجد و نماز جمعه یک ابزاری بود در دست کسانی که می‌خواستند فعالیت در امور کشوری بکنند. از مسجد همه این مسائل بیرون می‌رفت، شکل می‌گرفت.^۳

۱. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۲۳۳.

۲. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

۳. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۳۷.

۲. تأثیر متقابل مسجد و انقلاب اسلامی

« ۲-۱. وضعیت مساجد در قبل از انقلاب

۲-۱-۱. تلاش برای به انزوا کشیدن مساجد

« غایت آمال رضاخان این بود که مسجدی‌ها دست از کار بردارند و میدان را برای جولان آنها خالی کنند؛

آن روز که رضا خان تعرض به عمامه‌ها می‌کرد من به یکی از ائمه جماعت گفتم اگر شما را نظمیّه بردند و عمامه را برداشتند و موقع مسجد بود با همان لباس مبدل بروید مسجد. آنها غایت آمالشان این است که مسجدی‌ها دست از کار خود بردارند و متدینین میدان را برای جولان آنها خالی کنند.^۱

« رژیم پهلوی می‌خواهد مساجد را به کناره‌گیری، انزوا و تسلیم وادارد

ارژیم پهلوی می‌خواهد [مساجد... و شئون روحانیت را تحت نظارت سازمان ضداسلامی اوقاف قرار داده [تا] به کناره‌گیری، انزوا و تسلیم سنگرهای اسلام به

۱. صحیفه امام، ج ۱، ص: ۳۰.

مخالفین و عمال اجانب وادارند.^۱

« قبل از انقلاب، روحانی جرأت نداشت در گوشه مسجد علیه امریکا یک کلمه حرف بزند؛ یک روحانی جرأت نداشت در گوشه فلان مسجد علیه امریکا یک کلمه حرف بزند؛ اگر حرف می‌زد، او را به زندان می‌بردند؛ البته روحانیون جرأت می‌کردند، می‌گفتند و دنبالش را هم می‌کشیدند؛ اما اختناق تا این حد بود آن روز، همین روحانیت، همین دین، همین ملت مسلمان، همین جوانان مؤمن، توانستند آن بلای تاریخی را بر سر شما امریکایی‌ها درآورند و این کشور با این عظمت را از چنگ شما بیرون بکشند.^۲»

۲-۱-۲. تلاش برای تبدیل مساجد به ابزاری در خدمت استعمار

« عمال استعمار با تظاهر به مسلمانی، کمر به نابودی اسلام بسته‌اند و می‌خواهند مساجد را قبضه کنند؛

مبارزه با علم و فرهنگ با شدت هر چه بیشتر ادامه دارد و می‌خواهند ملت بدبخت را به دستور استعمارگران عقب مانده نگه دارند. با ادعای اسلام و تظاهر به مسلمانی کمر به نابودی اسلام بسته و احکام مقدسه قرآن را یکی پس از دیگری محو و نابود می‌کنند. علمای اعلام و محصلین علوم اسلامی در تحت فشار عمال استعمار دست و پا می‌زنند. مدارس علوم دینی، مساجد و محافل اسلامی را می‌خواهند قبضه کنند و این برنامه را مقداری عملی کرده‌اند.^۳»

« می‌خواهند مساجد را تحت نظارت سازمان ضد اسلامی اوقاف قرار دهد تا مجری

اغراض استعمار سازند؛

در راه اجرای این نقشه‌های استعماری خطرناک دست به کار شده‌اند که مساجد، تکایا، مدارس و دیگر مراکز اسلامی و شئون روحانیت را تحت نظارت سازمان

۱. صحیفه امام، ج ۲، ص: ۴۸۳.

۲. خطبه‌های نماز جمعه تهران ۹/۲۶/۱۳۷۸.

۳. صحیفه امام، ج ۲، ص: ۳۲۴.

ضداسلامی اوقاف قرار داده علما، وعاظ و ائمه جماعت را مجری اغراض نامشروع دستگاه جبار و عمال کثیف استعمار سازند.^۱

« در مشروطیت، همان گرایش ضد کلیسائی در غرب به عنوان ضد مسجد و ضد دین بروز پیدا کرد؛

شما وقتی که وارد مقوله آزادی در مشروطیت می‌شوید - که یک مقوله خیلی پرجنجال و شلوغی هم هست - می‌بینید همان گرایش ضد کلیسائی در غرب که شاخصه مهم آزادی بود، در اینجا هم به عنوان ضد مسجد و ضد روحانیت و ضد دین بروز پیدا می‌کند.^۲

« ۲-۲. نقش مساجد در پیروزی انقلاب

« ۲-۲-۱. شروع انقلاب از مساجد

« مساجد نهضت را درست کرده است؛

قدرت اسلام است که از حلقوم روحانیت بیرون می‌آید. اینها را نشکنید. خدایا، تو می‌دانی که من برای اینکه معمم هستم از روحانیت طرفداری نمی‌کنم. برای اینکه می‌دانم این قشرند، این قشرند که می‌توانند ملت را نجات بدهند؛ این قشرند که مردم آنها را می‌خواهند. این مساجد است که این بساط را درست کرد. این مساجد است که نهضت را درست کرد.^۳

« انقلاب از خانه مذهب یعنی مسجد شروع شد؛

انقلاب از خانه مذهب - یعنی مسجد و مدرسه دینی - آغاز شد؛^۴ انقلاب از اینجا شروع شد: از مسجد و دین و تقوا.^۵ انقلاب از مساجد شروع شد.^۶

۱. صحیفه امام، ج ۲، ص: ۴۸۳.

۲. در چهارمین نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع آزادی ۱۳۹۱/۰۸/۲۴.

۳. صحیفه امام، ج ۸، ص: ۶۰.

۴. خطبه‌های نماز جمعه تهران ۱۳۶۸/۱۱/۲۰.

۵. بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان اعزامی به مناسبت فرارسیدن ماه مبارک رمضان ۱۳۷۲/۱۱/۱۷.

۶. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

« مساجد از جمله عواملی است که در پیروزی انقلاب نقش تعیین کننده داشت؛ شعائر اسلامی و مساجد و نمازهای جمعه و عزاداری‌ها، از جمله عواملی است که در پیروزی انقلاب و تداوم آن، نقش تعیین کننده‌ای داشته است.^۱»

۲-۲-۲. اقبال مردم به مساجد، زمینه ساز پیروزی

« بسیج عمومی در نهضت که منجر به پیروزی شد، از سنگرهای الهی مساجد انجام می‌شد؛

ملت مبارز رمز پیروزی را یافته است، و با هوشیاری دریافته که بسیج عمومی از سنگرهای الهی مساجد و منابر و محافل دینی گردید.^۲»

« اقبال مردم به مساجد و تبدیل آن به مرکزی برای آگاهی و افشای اسرار طاغوت، یکی از علل پیروزی است؛

یکی از علل پیروزی این انقلاب مبارک در ایران اسلامی - و یا لاقلاً سهولت این پیروزی - این بود که مردم به مساجد اقبال پیدا کردند؛ جوانان مساجد را پر کردند و علمای اعلام، مساجد را به عنوان مرکزی برای تعلیم، تربیت، روشنگری افکار و اذهان، مورد استفاده قرار دادند و مسجد، مرکزی برای حرکت، آگاهی، نهضت و افشای اسرار زمامداران فاسد و خودفروخته رژیم طاغوت شد. در دوره مشروطیت هم همین‌طور بوده است؛ در دوره مملی شدن صنعت نفت هم تا حدودی همین‌طور بود؛ در زمان انقلاب هم که این مسئله، به حدّ اعلی رسید.^۳»

« ۲-۳. جایگاه مسجد در تداوم انقلاب

۲-۳-۱. برکات عظیم مساجد برای حرکت انقلاب

مساجد از جمله عواملی است که در تداوم انقلاب نقش تعیین کننده داشته است؛

۱. پیام به ملت شریف ایران، در پایان چهلمین روز ارتحال حضرت امام خمینی (ره) ۱۳۶۸/۰۴/۲۳.

۲. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۲۶.

۳. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

شعائر اسلامی و مساجد و نمازهای جمعه و عزاداری‌ها، از جمله عواملی است که در پیروزی انقلاب و تداوم آن، نقش تعیین‌کننده‌ای داشته است.^۱

« هیچ‌یک نباید خود را از برکات عظیمی که مسجدت‌راز اسلامی به نظام و مردم هدیه می‌کند، محروم سازیم؛

هیچ‌یک از ما نباید... خود را از برکات عظیمی که مسجدت‌راز اسلامی به کشور و نظام و مردم هدیه می‌کند، محروم سازیم.^۲

« مساجد را آباد کنید؛ زیرا به حرکت انقلابی و بزرگ شما برکت خواهد داد؛ علاوه بر نماز جمعه، مردم نمازهای دیگر را هم در مساجد اجتماع کنند و بخوانند. مساجد را آباد کنید. اینها به حرکت انقلابی و بزرگ شما برکت خواهد داد.^۳

« اگر مسجد قوی باشد، ترس از فانتوم‌ها نداشته باشید؛ آن روز باید ترس داشته باشید که به مساجد پشت کنید؛ اگر این مسجد و مرکز ستاد اسلام قوی باشد ترس از فانتوم‌ها نداشته باشید. ترس از امریکا و شوروی و اینها نداشته باشید. آن روز باید ترس داشته باشید که شما پشت بکنید به اسلام. پشت کنید به مساجد.^۴

« اگر مسجد، کیفیت شایسته بیابد، هزینه‌های بسیاری از دوش مردم و مسئولان برداشته خواهد شد؛ اگر مسجد، کیفیت شایسته خود را بیابد، هزینه‌های مادی و معنوی بسیاری از دوش جامعه و مردم و مسئولان برداشته خواهد شد.^۵

۱. پیام به ملت شریف ایران، در پایان چهلمین روز ارتحال حضرت امام خمینی (ره) ۱۳۶۸/۰۴/۲۳.

۲. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۳. خطبه‌های نماز جمعه ی تهران ۱۳۶۹/۱۱/۱۹.

۴. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۲۱.

۵. پیام به بیستمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.

۲-۳-۲. مساجد، پایگاه حرکت مردم در جهت دین

« امروز جوان‌های فراوانی در مساجد کشور تلاش دینی می‌کنند و از معنویت آن الهام می‌گیرند؛

وقتی روزهای اعتکاف ماه رجب فرا رسید، مسجد دانشگاه تهران جزو شلوغ‌ترین مراکز اعتکاف [شد]... من خبر دارم که در رشت هم مساجد و مجامعی وجود دارد که قبله امید جوانان است؛ به آن‌جا می‌روند و استفاده معنوی می‌برند.^۱

امروز جوان‌های فراوانی در این کشور هستند که بدون اینکه من و شما بدانیم و از آن‌ها خواسته باشیم، بدون اینکه یک ریال کمک مالی به آن‌ها بکنیم و یا یک آفرین به آن‌ها بگوییم، در گوشه و کنار، در مساجد، در پایگاه‌های مقاومت، در مجموعه دانشگاه‌های کشور، در دانشگاه‌های تهران، در بخش‌های مختلف کارگری و غیره تلاش دینی می‌کنند و از همان معنویتی که وجود دارد، الهام می‌گیرند.^۲

« در همه مراحل تاریخ پُرافتخار انقلاب، مساجد پایگاه دین‌داری و حرکت مردم در جهت دین بوده است؛

مسئله مهمی که به نظرم می‌رسد عرض بکنم، مسئله پایگاه‌های اسلامی یعنی مساجد و مجالس تبلیغ است. در همه مراحل این تاریخ پُرافتخار [انقلاب اسلامی]، مساجد همیشه پایگاه دین‌داری و حرکت مردم در جهت دین بوده است.^۳

« به خاطر لطف خداوند، در ماه رمضان دست‌های جوانان ما در مساجد به سوی آسمان بلند می‌شود؛

اگر می‌بینید در ماه رمضان دست‌های جوانان ما در مساجد به سوی آسمان بلند می‌شود و صدای «العفو» آنها فضای جامعه را پُر می‌کند، بدانید که نظر لطف خدا روی این ملت است؛ جذب الهی است؛ کششی است که خدای متعال ایجاد کرده

۱. بیانات در دیدار جوانان و فرهنگیان در مصلای رشت ۱۳۸۰/۰۲/۱۲.

۲. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۷۹/۱۱/۲۷.

۳. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

است؛ چون می‌خواهد رحمت خود را بفرستد.^۱

« ۲-۴. نقش انقلاب در ارتقا جایگاه مسجد

۲-۴-۱. آبادانی مساجد، هدف انقلاب

« ما برای خدا انقلاب کردیم؛ انقلاب کردیم تا مسجد درست کنیم؛ ما انقلاب کردیم مسجد درست کنیم. ما برای خدا انقلاب کردیم. شما، ملت ما انقلاب کرده است و از زبان ملت است که «جمهوری اسلامی». جمهوری اسلامی باید همه چیزش اسلامی باشد.^۲

« هر چه قدرت اسلام و احکام الهی بیشتر باشد، مساجد آن آبادتر است؛ هر چه قدرت اسلام پیش مردم زیادتر باشد، مسجدها بهتر می‌شود و منبرها بهتر. یعنی اجتماع مسجد برای خداست و هر چه قدرت الهی... قدرت احکام الهی در یک منطقه‌ای بیشتر باشد، مساجد آبادتر است.^۳

« از اوّل انقلاب تا امروز، مساجد بهتر و مسجdsازی بیشتر شده است؛ از اوّل انقلاب تا امروز، مردم در جهات دینی خیلی پیشرفت کرده‌اند. هر پدیده‌ای را نگاه کنید، می‌بینید که این‌طور است. مساجد بهتر شده است؛ ماه رمضان‌ها و مجالس روضه‌خوانی بهتر شده است؛ شوق مردم به عتبات مقدّسه و صدقات جاریه بیشتر شده است؛ وجوهات برّیه و کمک به کارهای نیک، مسجdsازی، مدرسه‌سازی و ظواهر دینی بهتر شده است.^۴

۲-۴-۲. رشد کمی و کیفی حضور مردم در مساجد

« به برکت انقلاب در این سال‌های اخیر، حضور در مساجد زیاد شده و کیفیت پیدا کرده است؛

۱. بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۸۴/۰۸/۰۸.

۲. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۱۴.

۳. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۴۷۸.

۴. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

گرد آمدن بیش از پیش مردم و به ویژه جوانان در بسیاری از مساجد، ... نشانه‌ها و شاخص‌هایی هست که هرگاه و هر جا دیده می‌شوند می‌توان گفت: حق نماز، گزارده شده است.^۱ بحمدالله به برکت انقلاب در این سال‌های اخیر، این معنا زیاد شده و کیفیت پیدا کرده است. همه شنیدید که امسال در ایام اعتکاف در ماه مبارک رجب، در بسیاری از مساجد سراسر کشور، جوانان ما، زنان و مردان از قشرها و سنین مختلف، رفتند و در مسجد ماندند؛ سه روز روزه گرفتند و با خدا مأنوس شدند. بعد از آن هم با گریه و اشک و آه، مسجد را وداع گفتند و بیرون آمدند، تا برای سال آینده آماده شوند.^۲

« مساجد با حضور نسل جوان پاک‌نهاد و روحانیون، کانون آمیختگی دنیا و آخرتند؛ دل‌های ما برای مسجد می‌تپد و از شوق و احساس مسئولیت، لبریز می‌گردد. امروز در میان مساجد ما کم نیستند آنهایی که می‌توانند نمایی از این تصویر زیبا و شوق‌انگیز [یعنی مظهر آمیختگی دنیا و آخرت] را به نمایش درآورند. حضور نسل جوان پاک‌نهاد ما و حضور روحانیون و معلمان آگاه و دلسوز، مسجدهایی را به درستی، کانون ذکر و عبادت و اندیشه و معرفت‌ساخته و یادهای عزیز و گرانبها را در دل‌های ما برانگیخته است.^۳»

« قبل از انقلاب مردم در مساجد اعتکاف نمی‌کردند؛ اما امروز مساجد سرتاسر کشور مملو از معتکفین است؛

هیچ‌وقت در این کشور در طول سال‌های گذشته، از دوران جوانی و نوجوانی ما، به یاد نداریم که در ماه رمضان، در مساجد کشور یا در مسجد گوهرشاد مشهد، مردم بیایند اعتکاف بکنند. در ایام البیض سه روز متعارف ماه رجب یا ماه شعبان، ما تعداد معدودی در قم دیده بودیم که اعتکاف می‌کردند؛ آن هم غالباً طلبه‌ها. در غیر آن معمول نبود. امروز در ایام اعتکاف، دانشگاه‌ها و مساجد و سرتاسر کشور و مساجد جامع، مملو از معتکفین است؛ علاوه بر آن، در دهه آخر ماه رمضان،

۱. پیام به مناسبت گردهمایی سالیانه نماز در شیراز ۱۳۷۳/۰۶/۱۰.

۲. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

۳. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

جمعیت عظیمی مشغول اعتکاف بودند. چه کسانی؟ پیرمردها؟ پیرزن‌ها؟ نه، همین جوان‌ها، جوان‌ترین‌ها.^۱

« چند سالی است که در ایام اعتکاف در خیلی از شهرها مساجد عمده پُر از معتکف می‌شود؛

سنت اعتکاف در میان مردم ما نبود؛ اما چند سال است که در ایام اعتکاف، در خیلی از شهرها مساجد عمده پُر از معتکفانی می‌شود که اغلب جوانند.^۲ در روزهای آخر ماه مبارک رمضان، در برخی از مساجد کشور، هزاران نفر اعتکاف کردند؛ شب و روز را به ذکر و عبادت گذراندند و هزاران ختم قرآن انجام گرفت.^۳

« جوانان ما در شب‌های قدر از همه انواع سلايق گوناگون مردم به مساجد می‌روند؛

در مساجد تهران و شهرستان‌ها و در همه عبادتگاه‌های کشور، جوانان ما در شب‌های قدر از همه انواع سلايق گوناگون مردم، با هر هیئت و قیافه و ریختی، با هر احساس و گرایشی، این شب‌ها دل خودشان را برداشتند و به مساجد آمدند و با خدای خود راز و نیاز کردند. این صفای جوانی، این نورانیت دل‌های جوان، این میل به قرب الهی و توجه و تکلم با خدای متعال در میان جوانان ما، یک نعمت بسیار بزرگ است و بحمد الله این نعمت هست و روز به روز هم بیشتر شده است.^۴

« در ساعت تحویل عید، بیشتر مردم در مراکز دینی و در مساجد مشغول توجه و دعا و ذکرند؛

شما در ساعت تحویل اگر ملاحظه کنید، می‌بینید بیشتر مردم در مراکز دینی، در بارگاه‌ها، در زیارتگاه‌ها و مشاهد مشرفه و در مساجد مشغول توجه و دعا و ذکرند. معنای این حرکت عظیم این است که ملت ایران از این آئین و از این سنت هم برای دین بهره‌برداری می‌کند.^۵

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار مردم گرمسار ۱۳۸۵/۰۸/۲۱.

۲. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم ۱۳۷۸/۱۲/۱۱.

۳. خطبه‌های نماز عید سعید فطر ۱۳۸۵/۰۸/۰۲.

۴. خطبه‌های نماز عید سعید فطر ۱۳۸۵/۰۸/۰۲.

۵. بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۰/۰۱/۰۱.

۳. جایگاه مسجد در جهان اسلام

« امروز حفظ مساجد از سوی مسلمانان، جزء اموری است که حفظ اسلام به آن وابسته است؛

من امروز باید بگویم که تکلیف است برای مسلمان‌ها. حفظ مساجد امروز جزء اموری است که اسلام به او بسته است.^۱

« در سال‌های اخیر میزان گرایش به مسجد و شعائر اسلام در کشورهای اسلامی افزایش یافته است؛

نظرسنجی‌های مکرر آمریکائی‌ها در مصر و اکثر کشورهای اسلامی، واقعیت را به آنها گفته است. از ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸ میزان گرایش به مسجد و شعائر اسلامی ... در ملت‌ها از مصر و اردن تا ترکیه و مالزی و ... افزایش یافته ... است.^۲

۱. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۹.

۲. خطبه نماز جمعه درباره بیداری اسلامی ملت‌های منطقه، ۱۴/۱۱/۱۳۹۰.

« ۳-۱. مساجد، کانون بیداری اسلامی

« مسجد، در نقاط مختلف عالم، منشأ آثار بزرگ و نهضت‌ها و حرکت‌های اسلامی بزرگی شده است؛

مسجد، نه فقط در زمان ما و نه فقط در کشور عزیز اسلامی ما، بلکه در نقاط مختلف عالم و در طول تاریخ، منشأ آثار بزرگ و نهضت‌ها و حرکت‌های اسلامی بزرگی شده است.^۱

« امروز به برکت انقلاب اسلامی، مساجد کشورهای اسلامی، جایگاه جوانان و کانون جنبش‌ها است؛

در جاهایی که امروز میلیون‌ها مسلمان توانسته‌اند سهم و حقی در حکومت‌ها به دست بیاورند، تا قبل از انقلاب اسلامی، کسی جرأت نمی‌کرد دم از اسلام بزند. در این کشورهای اسلامی که امروز ائمه جمعه و جماعاتشان، تشکیلات به وجود می‌آورند و مسجدها رونق پیدا می‌کنند و کانون تحرک می‌شوند، تا دیروز مسجدها متعلق به یک مشت پیرمرد از کار افتاده بود. امروز آن مسجدها، جای جوانان و کانون جنبش‌هاست. این را شما کردید. این را حرکت شما و قائد عظیم الشانتان - آن مرد الهی - بود که انجام داد.^۲

« قیام مردم کشورهای مسلمان شمال آفریقا مثل الجزایر، از مساجد شروع شد؛ قیام مردم کشورهای شمال آفریقا که مسلمان هستند - مثل الجزایر و دیگر کشورهای که سال‌ها در زیر سلطه نظامی استعمار فرانسوی‌ها بودند - از مساجد شروع شد، که به پیروزی هم رسید و کشورها استقلال پیدا کردند.^۳

۱. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

۲. در دیدار با خانواده‌های شهدای هفتم تیر و مکه مکرمه، اقشار مختلف مردم همدان، گناباد، رامیان و شرق تهران، مسئولان و کارکنان قوه قضاییه و سازمان تبلیغات اسلامی ۱۳۶۹/۰۴/۰۶.

۳. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

« انقلاب الجزایر، انقلاب مساجد و علمای دین بود؛

انقلاب الجزایر، انقلاب اسلامی، انقلاب مساجد و انقلاب علمای دین بود؛ انقلاب، از مساجد، از مدارس دینی و از حوزه‌های علمیه شروع شد.^۱

« نهضت فلسطین و بسی نهضت‌های دیگر، امروزه از مساجد نیرو و توان می‌گیرد؛ ملت‌های مسلمان اکنون در همه جای عالم، با بهره‌گیری از تجربه ملت ایران، به مساجد و شعائر دینی اهتمام خاصی نشان می‌دهند. نهضت فلسطین و بسی نهضت‌های دیگر، امروزه از مساجد و نمازهای جمعه و جماعت، نیرو و توان می‌گیرد.^۲

در داخل سرزمین‌های غصب‌شده فلسطین مبارزات مردم، با شعارهای اسلامی و با مرکزیت مساجد، عرصه را بر صهیونیست‌ها تنگ کرده است.^۳

بر ائمه جماعت مساجد در همه ممالک اسلامی فرض است که مردم را بیدار کنند؛

همه ما و همه شما و همه نسل‌های آتیه، آنها باید چشم و گوششان را باز کنند که دوباره هی شیطان‌ها نیایند تزریق کنند که آقا، علما را چه به سیاست، علما را چه به دخالت در امور مملکتی، این یک نقشه شیطانی است که الآن هم مشغول پیاده کردن آن هستند و مشغول تبلیغاتش هستند و بناءً علیه، بر شما ائمه جمعه و جماعت و بر همه ائمه جمعه‌ها و جماعت‌ها در همه قطرهای^۴ اسلامی، در همه ممالک اسلامی این مطلب لازم است بلکه فرض است که مردم را بیدار کنید و به مردم بفهمانید این معنا را که این نغمه‌ای که در همه ممالک اسلامی بلند است که علما نباید دخالت در سیاست بکنند، این یک نقشه‌ای است مال ابرقدرت‌ها. مجری‌اش اینها هستند که در داخل کشورها هستند. به حرف اینها گوش ندهید.

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار شرکت کنندگان در همایش شناسی انقلاب ۱۳۷۷/۱۲/۱۵.

۲. پیام به ملت شریف ایران، در پایان چهلمین روز از تحال حضرت امام خمینی علیه السلام ۱۳۶۸/۰۴/۲۳.

۳. پیام به حجاج بیت‌الله الحرام ۱۳۷۲/۰۲/۲۸.

۴. نواحی، سرزمین‌ها.

و بخوانید به گوش ملت که ملت بفهمد این معنا را که این نغمه، نغمه‌ای است که می‌خواهند علما را از سیاست کنار بزنند، و آن بکنند که در زمان‌های سابق بر ما گذشته است. بیدار باشیم و همه توجه به این معنا داشته باشیم، و نسل‌های آینده هم توجه به این معنا داشته باشند که راهشان را یک وقت، این راهی که الآن مسلمین خودشان این راه را پیدا کرده‌اند، این راه را گم نکنند آنها.^۱

« انقلاب در کشورهای مسلمان شمال آفریقا، روزی رو به شکست رفت که رابطه خود را با مساجد قطع کردند؛

انقلاب در این کشورها ای مسلمان شمال آفریقا...، آن روزی رو به شکست رفت و دوباره ملت‌ها استقلال خودشان را از دست دادند که رابطه خود را با مساجد و با دین و ایمان مساجد قطع کردند.^۲

« ۲-۳. مساجد، محور اقدامات و مباحث سیاسی امت اسلامی

با محوریت مساجد، فضا و محیط امن و آرام در کشورهای بحرانی ایجاد خواهد شد؛ لازم است با دخالت افراد دلسوز و متدین و همکاری و همفکری علماء و روحانیون و سایر نخبگان و با محوریت مساجد جلوی هرگونه هرج و مرج و قتل و تجاوز و غارت اموال عمومی و خصوصی گرفته شود و فضای امن و محیط آرام برای کلیه شهروندان به وجود آید تا ملت عراق بتواند در سایه وحدت و یکپارچگی، توانائی و آگاهی خود را به نمایش بگذارد و تمدن اصیل اسلامی و فرهنگ ملی و جایگاه والای آن ملت قدرتمند و شجاع را بازیابد و موجبات رضای خداوند سبحان فراهم گردد.^۳

« حجاج با حضور در نمازهای جماعت مسجد الحرام، مسجد النبی و مساجد دیگر وحدت را نشان دهند؛

۱ صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۴۳۴.

۲. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

۳. پیام به مردم رنج کشیده ی عراق ۱۳۸۲/۰۱/۲۴.

این‌طور نباشد که در اعمال حج، بر اثر یک اختلاف فتوای کوچک و کم‌اهمیت، برادران از هم جدا شوند و هر کس به گونه‌ای عمل کند. اینجا باید همه چیز حاکی از وحدت و اتحاد باشد. امام رضوان الله علیه توصیه کردند، امر کردند، که در نمازهای جماعت شرکت کنید. بنده هم عرض می‌کنم: در نمازهای جماعت در مسجد الحرام، در مسجد النبی و نیز در مساجد دیگری که مقتضی است و متعلق به برادران اهل آن مناطق است، شرکت کنید. وحدت را نشان دهید.^۱

« مسلمان‌ها روز قدس در محافل و مساجد فریاد بزنند؛

امیدوارم که مسلمان‌ها روز قدس را بزرگ بشمارند و در همه ممالک اسلامی، در روز قدس، در روز جمعه آخر ماه مبارک، تظاهر کنند، مجالس داشته باشند، محافل داشته باشند، مسجد داشته باشند، در مساجد فریاد بزنند. وقتی یک میلیارد جمعیت فریاد کرد، اسرائیل نمی‌تواند، از همان فریادش می‌ترسد.^۲

« مسلمان‌ها مساجد را پر کنند و در آنجا مسائل روز را بگویند و فریاد کنند؛

الآن ماه مبارک رمضان جلو است، ماه بسیار شریف شعبان هم درش واقع هستیم، این مساجد را باید مسلمان‌ها پر کنند از جمعیت، این سنگرهای اسلامی را پر کنند از جمعیت‌ها و در آنجا مسائل روز را بگویند و فریاد کنند. الآن ما احتیاج به «الله اکبر» داریم.^۳

۱. پیام به مناسبت پیروزی ملت مبارز و مسلمان افغانستان ۱۳۷۱/۰۲/۱۲.

۲. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۸۰.

۳. صحیفه امام، ج ۸، ص: ۵۰۸.

۴. دشمنان و مسجد تراز اسلامی

« ۴-۱. ترس و کینه دشمنان از مساجد

« دشمنان اسلام در نقاط مختلف جهان، به مساجد با بغض و کینه ای عمیق می نگرند؛ در نقاط مختلف جهان، دشمنان اسلام به مساجد... با بغض و کینه ای عمیق می نگرند و تا آن جا که بتوانند، با وجود و حضور و فعالیت آنها ستیزه می کنند. هم اکنون مسجدالاقصی، قبله دوم مسلمین - که بحمدالله پایگاه بیداری و مبارزه نیز شده است - مورد جسارت صهیونیست های پلید قرار گرفته، و در فرانسه و هند نیز مسجد در معرض اهانت و تخریب واقع شده است.^۱

« مخالفان و ایادی دشمنان از مسجد می ترسند؛

اینها از مساجد می ترسند. اینها بیخ گوش شما می گویند که این آخوند، که از او کاری نمی آید، مسجد می روید چه کنید؟ خودمان می رویم فلان جا نماز

۱. پیام به گردهمایی سراسری فرماندهان بسیج، به مناسبت سالروز انتشار پیام رهبر فقید انقلاب برای تشکیل بسیج مستضعفان و گرامیداشت هفته بسیج ۱۳۶۸/۰۹/۰۲.

می خوانیم. نماز نمی خوانند بخوانند، می خواهند نماز را بشکنند. نماز می خوانند؛ با این نمازهایی که در مسجدها می روند و نمی گذارند که مسلمان ها نماز درست خودشان را بخوانند؟ با این نمازها می خواهند نماز را بشکنند.^۱

« دشمن از مساجد پر از معتکفان می لرزد، زیرا یکی از ابعاد عظمت انقلاب اسلامی است؛ قشرهای مختلف مردم، چگونه مظاهر مذهب راه، دین را و تعبد را بزرگ می شمارند! اینها را دشمن هم دید. دشمن هم اعتکاف دانشجویان در مسجد دانشگاه را دید؛ مساجد پر از معتکفان را که اکثر آنها جوانان بودند، دید. دشمن از اینها می لرزد. همه اینها ابعاد مختلف عظمت این انقلاب، عظمت آن پیام و عظمت آن امام است.^۲»

« ۲-۴. تلاش برای نابودی مساجد جهان اسلام

« صهیونیست ها میخواهند قضیه فلسطین و قدس شریف و مسئله مسجدالاقصی به دست فراموشی سپرده شود؛

نگذارید قضیه ی فلسطین و قدس شریف و مسئله ی مسجدالاقصی به دست فراموشی سپرده بشود؛ آنها این را میخواهند. آنها میخواهند دنیای اسلام از قضیه ی فلسطین غفلت کند... در غفلت دنیای اسلام، در غفلت آحاد مردم و ملت های مسلمان، رژیم صهیونیستی به دنبال تصرف قدس شریف است، به دنبال تصرف مسجدالاقصی است.^۳»

« تکفیری ها به عنوان عامل دشمنان اسلام، مساجد اهل سنت را هم به نفع رژیم صهیونیستی منفجر می کنند؛

امروز شما می بینید «تکفیر»، یک عاملی برای دشمنان اسلام و دشمنان امت اسلامی است؛ نه فقط شیعه، [بلکه] اهل سنت را هم تکفیر میکنند؛ اهل سنت را هم، مسجدشان راه، نمازشان را منفجر میکنند به نفع رژیم صهیونیستی، برای اینکه

۱. صحیفه امام، ج ۱۱، ص: ۵۰۲.

۲. بیانات در دیدار کارگران و معلمان در آستانه روز کارگر و روز معلم ۱۳۷۷/۰۲/۰۹.

۳. بیانات در دیدار شرکت کنندگان در «کنگره ی جهانی جریانه های افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام» ۱۳۹۳/۰۹/۰۴.

مردم را و مسلمانها را به هم مشغول کنند تا غافل بشوند از مسئله‌ی مهم فلسطین و از حضور دشمن در دل دنیای اسلام غفلت کنند؛ هدف، اینها است.^۱ جریان تکفیر توانست حرکت بیداری اسلامی را منحرف کند... خطّ مقدّم مبارزات در این منطقه مرزهای فلسطین اشغالی بود. جریان تکفیر آمد این خطّ مقدّم را تبدیل کرد به خیابانهای بغداد و مسجد جامع سوریه و دمشق و خیابانهای پاکستان و شهرهای مختلف سوریه، و اینها شد خطّ مقدّم مبارزه!... جریان تکفیر جهت این مبارزه را تغییر داد و آورد داخل خانه، داخل شهرهای ما، داخل ممالک اسلامی. در داخل مسجد جامع دمشق انفجار به وجود می‌آورند... در مسجد دمشق یک عالم بزرگ مسلمان را به قتل میرساند.^۲

« دست‌هایی در کار است که شیعیان را به تعرض به مساجد اهل سنت وادار کند؛ از هرگونه عملی که به تعارض و دشمنی برادران مسلمان می‌انجامد جداً پرهیز کنند. یقیناً دست‌هایی در کار است که شیعیان را به تعرض به مساجد و مکان‌های مورد احترام اهل سنت وادار کند. هرگونه اقدامی در این جهت کمک به مقاصد دشمنان اسلام و دشمنان ملت‌های مسلمان و شرعاً حرام است.^۳»

« دشمنان اسلام یک عده را علیه مساجد تحریک می‌کنند تا زندگی را بر مسلمانان تلخ نمایند؛

ماجرای مسجد بابری، یکی از آن مسایلی است که اگرچه موضوع آن، یک مسجد است و شاید به نظر بعضی کوچک بیاید؛ اما کوچک نیست. این، نشان‌دهنده آن است که دشمنان اسلام، تا این جا ایستاده‌اند که یک عده را علیه مقدّسات اسلام تحریک کنند و زندگی را بر مسلمانان تلخ نمایند ... بی‌شک، حرکت هندوهای متعصب، ناشی از تحریکات دشمنان است. همه دیده‌اند که این مسجد، سال‌های متمادی در آنجا بود و بتخانه‌ای هم در کنارش وجود داشت. آنها مشغول کار

۱. بیانات در دیدار مسئولان و دست‌اندرکاران حج، ۱۶/۰۶/۱۳۹۳.

۲. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در «کنگره‌ی جهانی جریانهای افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام»، ۴/۰۹/۱۳۹۳.

۳. پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی به مناسبت هتک حرمت حرم مطهر حضرات عسکریین (علیهم‌السلام)، ۳/۱۲/۱۳۸۴.

خودشان بودند؛ اینها هم مشغول کار خودشان. دشمنان اسلام هستند که این تحریکات را درست می‌کنند و ماجرای مثل ماجرای مسجد بامری را مسئله روز مسلمانان می‌کنند. البته مسلمین هند در این مسئله محق هستند و همه باید بدانند که مسلمین دنیا در این مسئله، پشت سر مسلمانان هند هستند، حق را به آنها می‌دهند و از آنها دفاع و حمایت می‌کنند.^۱

« زمانی که کمونیست‌ها بر آذربایجان مسلط شدند، هیچ نشانه‌ای از مساجد و دیگر آثار اسلامی باقی نگذاشتند؛

آن زمان که کمونیست‌ها بر منطقه آذربایجان شوروی سابق مسلط شدند، همه آثار اسلامی را از آنجا محو کردند. مثلاً مساجد را به انبار تبدیل کردند، سالن‌های دینی و حسینیه‌ها را به چیزهای دیگری تبدیل کردند و هیچ نشانه‌ای از اسلام و دین و تشیع باقی نگذاشتند.^۲

۱. سخنرانی در دیدار با شرکت‌کنندگان در اولین کنفرانس اسلامی فلسطین ۱۳/۹/۱۳۶۹.
۲. بیانات در اجتماع بزرگ مردم در صحن امام خمینی رحمته‌الله علیه مشهد مقدس رضوی ۱/۱۰/۱۳۷۶.

فصل دوم: چیستی مسجد تراز اسلامی

۱. ماهیت

« ۱-۱. مسجد، مظهر آمیختگی دنیا و آخرت

« مسجد، مظهر آمیختگی دنیا و آخرت است؛

مسجد، مظهر آمیختگی دنیا و آخرت... در دیدگاه و اندیشه مکتب اسلام است.^۱

« مسجد، ارتباط زمین و آسمان و جایی که انسان خود را به منبع لایزال فیض و قدرت الهی وصل می کند؛

مسجد... ارتباط زمین و آسمان است. جایی است که انسان خود را به منبع لایزال فیض و قدرت وصل می کند. انسان در مسجد، خود را به خدا متصل می کند.^۲

« ۱-۲. مسجد، جایگاه عبادت و پایگاه سیاست

« مسجد، مظهر پیوستگی فرد و جامعه است؛

۱. بیانات در دیدار اعضا دفتر نمایندگی رهبری در دانشگاهها ۱۳۸۹/۰۴/۲۰.

۲. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

مسجد، مظهر ... پیوستگی فرد و جامعه در دیدگاه و اندیشه مکتب اسلام است.^۱

« مسجد، مظهري از درهم آميختگي ذکر و نماز و نيايش با سامان زندگي اجتماعي است؛ ذکر و نماز و نيايش آنگاه که با سامان زندگي اجتماعي درهم می آميزد معجزه اسلام را در آرايش منظومه احکام عبادي آن آشکار می سازد. مسجد، مظهري از اين درهم آميختگي است.^۲»

« جایگاه عبادت و پایگاه سياست، تصوير مسجد اسلامي و نماد فاصله آن با عبادتگاه های اديان ديگر است

جایگاه عبادت و پایگاه سياست، دو گانه های به هم پیوسته ای است که تصوير مسجد اسلامي و فاصله آن با عبادتگاه های رایج اديان ديگر را نمایان می سازد.^۳»

« خلوت انس با خدا و جلوت حشر با مردم، دو گانه های بهم پیوسته مسجد اسلامي است؛ خانه خدا و خانه مردم؛ خلوت انس با خدا و جلوت حشر با مردم، کانون ذکر و معراج معنوي و عرصه علم و جهاد و تدبير دنيوي.^۴»

« ۱-۳. مسجد، پایگاه نشاط، معنویت و اخلاق

« روح مسجد، کالبد زندگي را پر نشاط و پرانگيزه می سازد؛ مسجد را با اين نگاه بايد نگريست. روح مسجد، کالبد زندگي را پر نشاط و پرانگيزه می سازد.^۵»

۱. بيانات در ديدار اعضا دقاتر نمايندگي رهبري در دانشگاه ها ۱۳۸۹/۰۴/۲۰.
۲. پيام به بيستمين اجلاس سراسري نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.
۳. بيانات در ديدار اعضا دقاتر نمايندگي رهبري در دانشگاه ها ۱۳۸۹/۰۴/۲۰.
۴. پيام به بيستمين اجلاس سراسري نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.
۵. پيام به بيستمين اجلاس سراسري نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.

« در مسجد شور عبادت خالص با نشاط زندگی پاک و خردمندانه، در هم می آمیزد؛ در مسجد اسلامی، شور و بهجت عبادت خالص با نشاط زندگی پاک و خردمندانه و سالم، در هم می آمیزد و فرد و جامعه را بهتر از اسلامی آن نزدیک می کند.^۱

« مساجد مراکزی هستند که به مردم معنویت می بخشند؛ مساجد ... مراکزی هستند که به مردم معنویت می بخشد.^۲

« مساجد پایگاههای معنویت، تزکیه و هدایت است؛ مساجد... پایگاههای معنویت و تزکیه و هدایت... است.^۳

« مساجد اصلی ترین پایگاه دین، معنویت و اخلاق است؛ مساجد ... اصلی ترین پایگاه دین و معنویت و اخلاق است.^۴

« مسجد مهبط رحمت و هدایت الهی است؛ مسجد ... مهبط رحمت و هدایت الهی ... است.^۵

« ۱-۴. مسجد، سنگر اسلام و انقلاب

« مساجد سنگرهای اسلام و محراب و محل حرب است؛

این مساجد سنگرهای اسلام است. محراب محل حرب است. اینها سنگرند برای اسلام.^۶ «محراب» به آن می گویند؛ یعنی، آنجایی که حرب از آن شروع می شود؛ محل حرب.^۷

۱. بیانات در دیدار اعضا دفتر نمایندگی رهبری در دانشگاه ها ۱۳۸۹/۰۴/۲۰.

۲. بیانات در دیدار مسئولین اجرایی استان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۸.

۳. پیام به مناسبت اولین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی رضی الله عنه ۱۳۶۹/۰۳/۱۰.

۴. حکم انتصاب آیت الله مهدوی کنی به سمت مسئول مرکز رسیدگی به امور مساجد ۱۳۶۸/۰۷/۰۷.

۵. پیام به اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۱/۰۶/۱۶.

۶. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۱۴.

۷. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۳۹۳.

« مسجد مرکز ستاد اسلام است؛

مسجد... مرکز ستاد اسلام است.^۱

« مساجد، دژهای محکم اسلام است؛

مساجد... دژهای محکم اسلام است.^۲

« مساجد، پایگاه‌های انقلاب و اسلام هستند؛

مساجد... پایگاه‌های انقلاب و اسلام [هستند].^۳

« مساجد سنگرهای اسلام در مقابل شیاطین است؛

مساجد و محافل دینیہ ... سنگرهای اسلام در مقابل شیاطین است.^۴

« ۱-۵. مسجد، پایگاه معرفت و روشنگری

« مساجد، مراکز بسط حقیقت و فقه اسلام است؛

مراکزی که مراکز بسط حقیقت اسلام است، بسط فقه اسلام است و آن مساجد است.^۵

« مسجد، کانون ذکر و عبادت و اندیشه و معرفت است؛

مسجد... کانون ذکر و عبادت و اندیشه و معرفت ... است.^۶

« مساجد پایگاه معرفت و روشن بینی و روشنگری و استقامت ملی است؛

مساجد ... پایگاه معرفت و روشن بینی و روشنگری و استقامت ملی به حساب [می آید].^۷

۱. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۹.

۲. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۲۳۸.

۳. حکم انتصاب آیت‌الله مهدوی کنی به سمت مسئول مرکز رسیدگی به امور مساجد ۱۳۶۸/۰۷/۱۷.

۴. صحیفه امام، ج ۲، ص: ۴۵۱.

۵. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۵.

۶. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۷. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

« مساجد پایگاه حریت، جایگاه رابطه با خدا و مرکز آگاهی از شیطنتهای شیاطین زر و زور است؛

مساجد ... پایگاه حریت انسان و جایگاه رابطه او با خدا و مرکزی برای کسب آگاهی از شیطنتهای شیاطین زر و زور است.^۱

۱. پیام به گردهمایی سراسری فرماندهان بسیج، به مناسبت سالروز انتشار پیام رهبر فقید انقلاب برای تشکیل بسیج مستضعفان و گرامیداشت هفته بسیج ۲/۰۹/۱۳۶۸.

۲. شاخص‌ها

« ۲-۱. آباد و پررونق

۲-۱-۱. ملاک، آبادی مساجد

« مساجد باید آباد باشد و همه نشانه‌های توجه به اقامه نماز در شهر اسلامی دیده شود؛ ما بارها، مکرر به آقایان ائمه جمعه، ائمه جماعت و روحانیون محترم در شهرستان‌ها، در تهران توصیه کردیم که مساجد باید آباد باشد؛ صدای اذان باید از مساجد بلند شود. باید همه نشانه‌های توجه به نماز و اقامه نماز را در شهر اسلامی - به خصوص در شهرهایی مثل تهران و شهرهای بزرگ کشور - ببینند، باید احساس کنند؛ هم مردم خودمان، هم کسانی که وارد این شهرها می‌شوند.^۱

آبادی مساجد و افزایش نمازهای جماعت ... به معنای بروز برکات نماز در سطح همکاری و همدلی اجتماعی است.^۲

« آباد کردن مسجد ملاک است چون تأثیر بسزایی دارد؛

۱. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در هفدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۷/۰۸/۲۹.

۲. پیام به مناسبت گردهمایی سالیانه نماز در شیراز ۱۳۷۳/۰۶/۱۰.

طبق بینش ما، یادگارهای اسلامی عزیزند. می‌شد اسلام به مردم بگوید بروید در زمین صافی بایستید و نماز بخوانید و عبادت کنید؛ در صورتی که به عمارت مسجد دستور داده است؛ «انما یعمر مساجد الله»^۱. آباد کردن مسجد ملاک است و تجسم و تجسد خارجی این کار مورد نظر اسلام می‌باشد؛ چون تأثیر بسزایی دارد.^۲

« بنای مسجد و حضور روحانی شایسته در آن امر مهمی است؛ نخستین مطلب مهم، بنای مسجد و حضور روحانی شایسته در آن است. هم‌اکنون با وجود ده‌ها هزار مسجد در کشور، جای هزاران مسجد دیگر در روستاها، شهرها، شهرک‌ها و مجتمع‌های مسکونی خالی است.^۳»

۲-۱-۲. مساجد، روزبه روز گرم‌تر و سرشار از نمازگزار

« مساجد روز به روز گرم‌تر و پررونق‌تر شود؛ مساجد به عنوان پایگاه‌های معنویت و تزکیه و هدایت، روزبه روز گرم‌تر و پررونق‌تر شود.^۴»

« مساجد در وقت نماز، سرشار از انسان‌های ذاکر و ساجد و راکع باشد؛ مسجدها در وقت نماز، سرشار و مالا مال از انسان‌های ذاکر و ساجد و راکع باشد.^۵»

« اگر اینجا قبه الإسلام است، وقت اذان حَتّی در سحرها باید در مساجد از طریق بلندگو اذان گفته شود؛

۱. سوره توبه، آیه ۱۸.

۲. سخنرانی در مراسم بیعت گروه کثیری از جانبازان و نیروهای جهادی احداث ساختمان مرقد مطهر رهبر کبیر انقلاب اسلامی، به همراه وزیر راه و ترابری، مسئولان بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی، و مسئول حرم مطهر حضرت امام خمینی علیه السلام (۱۳۶۸/۰۴/۲).

۳. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۴. پیام به مناسبت اولین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی علیه السلام ۱۳۶۹/۰۳/۱۰.

۵. سخنرانی در دیدار با خانواده‌های معظم شهدا و جانبازان شهرهای خوی، بندر گناوه و استان‌های مازندران و آذربایجان غربی، گروه‌هایی از دانشجویان، جمعی از مهاجران جنگ تحمیلی، کشاورزان و مسئولان هیأت‌های هفت نفره واگذاری زمین ۱۳۶۹/۰۳/۰۲.

چرا باید در این شهر با این عظمت، با این همه هیاهوهای گوناگون از اطراف و اکناف، نغمه اذان در همه جای شهر شنیده نشود؟! اذان، علامت مسلمانی است. چه کسی گفته باید در پشت بام مساجد یا در مساجد بزرگ و عمده، حتی در سحرها ظهر و شب که جای خود را دارد از طریق بلندگو اذان نگویند؟ وقت اذان که می‌شود، باید تهران یکسره صدای اذان باشد. مگر اینجا قبه الإسلام نیست؟ مگر ما این حرف را نمی‌گوییم؟^۱

« نماز صبح در مساجد اقامه شود؛

نماز صبح در مساجد اقامه شود.^۲

« ۲-۲. مرکز و کانون شهر و روستا

« هر جا سامان زندگی است، باید مسجد مرکز و کانون اصلی باشد؛

در هر جا سامان زندگی است، مسجد، مرکز و کانون اصلی است.^۳

« در شهرها و شهرک‌های در حال ساخت، مسجد جامع به عنوان نخستین بنا و مرکز

حقیقی شهر ساخته شود؛

در شهرها و شهرک‌هایی که تازه ساخته می‌شود، مسجد جامع، نخستین بنا و

مرکز حقیقی شهر قرار گرفته و ساخته شود.^۴

« در بنای شهر و روستا باید مسجد را همچون قطب و محور بنا نهاد؛

در بنای شهر و روستا، در مدرسه و دانشگاه، در مراکز جمعیتی از بازارهای کسب

و کار تا فرودگاه‌ها و جاده‌ها و پایانه‌های سفری و تا آسایشگاه‌ها و بیمارستان‌ها و

۱. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

۲. پیام به مناسبت گردهمایی سالانه‌ی نماز در شهر زنجان ۱۳۷۵/۰۶/۳۱.

۳. پیام به بیستمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.

۴. پیام به مناسبت گردهمایی سالانه‌ی نماز در شهر زنجان ۱۳۷۵/۰۶/۳۱.

بوستان‌ها و گردشگاه‌ها، در همه و همه باید مسجد را همچون قطب و محور بنا نهاد.^۱

« ۲-۳. دارای آرایه‌های ظاهری و معنوی

۲-۳-۱. نمایش پاکیزگی و زیبایی در مساجد

عمران مساجد و پرداختن به آرایه‌های معنوی و ظاهری آن، وظیفه‌ی همگان است؛ عمران مساجد و پرداختن به آرایه‌های معنوی و ظاهری آن، وظیفه همگان است و هر کسی به اندازه توان و همت باید در آن سهیم گردد. مردم، شهرداری‌ها و دستگاه‌های دولتی هر یک در آن باید سهمی ایفاء کنند و روحانی دانا و مسئولیت‌پذیر و پرهیزگار می‌تواند و می‌باید محور این منظومه تلاش مقدس باشد.^۲

« **تنظیف و تطهیر و پاک‌سازی و غبارروبی و عطرافشان مساجد، جزو کارهای خوب است؛**

سنت احیای مساجد، عطر افشانی و تنظیف مساجد،^۳ مسئله‌ی تنظیف و تطهیر و پاک‌سازی و غبارروبی و عطرافشان مساجد - کارهایی که این روزها انجام می‌گیرد - همه جزو کارهای خوبی است که بحمد الله انجام هم می‌گیرد و خوب است که انجام دهید.^۴

« **مسجد باید پاکیزه، زیبا و آرام‌بخش باشد؛**

مسجد در همه جا باید پاکیزه، زیبا و آرام‌بخش باشد.^۵
مساجد، به شکل شایسته غبار رویی شود و خدمت به مسجد، کاری مردمی و همگانی شمرده شود.^۶

۱. پیام به بیستمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.

۲. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۳. بیانات در دیدار روحانیون و مبلغان در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۷/۰۹/۲۳.

۴. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

۵. پیام به بیستمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.

۶. پیام به مناسبت گردهمایی سالانه‌ی نماز در شهر زنجان ۱۳۷۵/۰۶/۳۱.

« مساجد پاکیزه و مرتب و رغبت‌انگیز باشد؛

مساجد و نمازخانه‌ها، پاکیزه و مرتب و رغبت‌انگیز باشد. نماز در وقت فضیلت و به جماعت گزارده شود.^۱

« ساختمان مساجد به اقتضای نیاز و تناسب با محیط و استفاده عملی، شکل‌های

مهندسی مناسب پیدا کند؛

ساختمان‌های قدیمی ما در هر نقطه‌یی به تناسب نیاز آن نقطه ساخته شده، با توجه به جهات اسلامی ساخته شده. ساختمانی که در شمال کشور یا در جنوب می‌بینید، با ساختمانی که در منطقه‌ی شرق کشور - مثلاً خراسان - می‌بینید، باهم متفاوت است؛ هر کدام یک شکل و حالتی دارد. حتی مساجد و ساختمانهای قدیمی بزرگشان هم همین تفاوت‌ها را باهم دارند. به اقتضای نیاز و تناسب با محیط و استفاده عملی و کاربرد، شکل‌های مهندسی تغییر پیدا می‌کرده. خوب فکر می‌کردند، خوب عمل می‌کردند.^۲

۳-۲-۲. مساجد، لبریز از نشاط و معنویت

« مسجد را همچون دل‌های جوان، پاکیزه و پیراسته، و لبریز از شور و انگیزه و نشاط

کنید؛

سفارش اینجانب آن است که مسجد را نیز همچون دل‌های جوان، پاکیزه و پیراسته، و لبریز از شور و انگیزه و نشاط کنید.^۳

« مسجد کانونی باشد که مشکات نماز در آن بدرخشد و نور معرفت و محبت و انس و صفا

از آن ساطع شود؛

مسجد نیز باید کانونی باشد که مشکات نماز در آن بدرخشد و نور معرفت و محبت و انس و صفا از آن ساطع شود. امامان جماعت، هیئت‌های امناء، خادمان موظف و

۱. پیام به اولین اجلاس سالیانه‌ی اقامه‌ی نماز در مشهد مقدس ۱۳۷۰/۰۷/۱۵.

۲. بیانات در دیدار جمعی از مهندسان و محققان فنی و صنعتی کشور ۱۳۸۳/۱۲/۰۵.

۳. پیام رهبر انقلاب به هجدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۸/۰۸/۱۲.

متبرع، هر یک باید بخشی از این کار بزرگ و اثرگذار را بر دوش خود حس کنند.^۱

« به برکت نماز، فضای مسجد نورانی و عطر آگین می‌گردد و آموزش دین و سیاست بیشتر بر دل می‌نشیند؛

به برکت نماز، فضای مسجد نورانی و عطر آگین می‌گردد و سخن حق و آموزش دین و اخلاق و سیاست در آن بیش از هر جای دیگر بر دل و جان می‌نشیند و به زندگی فرد و جامعه، سمت و سوی خدایی می‌دهد.^۲

« ۲-۴. مایه برکت و به دور از زحمت

« مسجد در هر محل، مأمّن و مایه خیر و برکت باشد و وسیله زحمت و آزار مجاوران نگردد؛

مسجد باید در هر منطقه و محل؛ مأمّن و مایه خیر و برکت باشد و به طریق اولی، وسیله زحمت و آزار مجاوران نگردد.^۳

« در سحرها، برای اذان صبح، از بلندگو استفاده نشود؛ البته با حنجره اشکالی ندارد؛ اذان، چیز خیلی خوبی است؛ «حی علی الصلوه»، «حی علی الفلاح»، «الله اکبر». چرا در جامعه اذان نیست؟ اذان با توجه، به دل‌ها امید می‌دهد. بانگ اذان، دل‌های افسرده را روشن می‌کند. البته در سحرها، برای اذان صبح، از بلندگو استفاده نکنند؛ با حنجره اشکالی ندارد. هر چند وقت بیداری است، اما بلندگو ممکن است اسباب زحمت بشود.^۴

۱. پیام رهبر انقلاب به هجدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۸/۰۸/۱۲.

۲. پیام به بیستمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.

۳. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۴. سخنرانی در دیدار با خانواده های معظم شهدا و جانبازان شهرهای خوی، بندرگناه و استانهای مازندران و آذربایجان غربی، گروههایی از دانشجویان، جمعی از مهاجران جنگ تحمیلی، کشاورزان و مسئولان هیئت‌های هفت نفره واگذاری زمین ۱۳۶۹/۰۳/۰۲.

« در هنگام سحر، همه مساجد با بلندگو اذان نگویند؛

چندی پیش، من راجع به اذان سفارش کردم و البته گفتم که صبح‌ها با بلندگو در همه جا اذان نگویند، تا مردم از خواب بیدار نشوند. مثل این که بعضی از مؤمنین، این قسمت دومش را بیشتر از قسمت اول گوش کردند! آنچه که مقصود ما بود، این بود که در سحرها، هر جایی یک بلندگو صدا نکند؛ ولی معنایش این نبود که به هنگام سحر، صدای اذان در شهری مثل تهران به گوش نرسد! نه، در جایی مثل تهران، اقلأً در چند مسجد از مساجد مهم، خوب است که با بلندگو اذان پخش بشود؛ حتی اذان صبح. در شهرهای کوچک هم به فراخور وسعت آن شهر، می‌بایست اذان صبح در چندجا پخش بشود. اما در ظهر و شب اذان بگویند؛ هم اذان بلندگو، هم جلوی مساجد، هم داخل مساجد و هم در خیابان‌ها، تا مردم به اذان گفتن عادت کنند.^۱

« تنها بانگ اذان، با صوت خوش و دلنواز طنین افکن شود؛

تنها صدایی که باید از مسجد در فضا طنین بیافکند بانگ اذان با صوت خوش و دلنواز است.^۲

« ۲-۵. دارای روابط مستحکم با مردم

« ۲-۵-۱. برقراری ارتباط با همه اقشار

« مسجد رابطه خود را با نخبگان علمی، اجتماعی، هنری و ورزشی و با غمدیدگان برقرار و مستحکم کند؛

مسجد باید رابطه خود را... با کسانی که به موفقیت‌های علمی و اجتماعی و هنری و ورزشی دست می‌یابند، با صاحب هم‌تانی که کمک به دیگران را وجهه همّت می‌سازند، با غمدیدگانی که غمگساری می‌جویند، برقرار و مستحکم کند.^۳

۱. خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران ۱۳۶۹/۱۱/۱۹.

۲. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۳. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

« دانش آموزان برجسته و ممتاز در هر محل، در مسجد و در برابر چشم مردم تشویق شوند؛

چه نیکوست که دانش آموزان برجسته و ممتاز در هر محل، در مسجد و در برابر چشم مردم و از سوی امام جماعت، تشویق شوند.^۱

« مسجد رابطه خود را با جوانانی که ازدواج می کنند و نوزادانی که متولد می شوند، برقرار و مستحکم کند؛

مسجد باید رابطه خود را با جوانانی که ازدواج می کنند ... و حتی با نوزادانی که متولد می شوند، برقرار و مستحکم کند.^۲

۲-۵-۲. افطاری در ماه رمضان، بستری برای ارتباط

« مساجد در ماه رمضان، افطاری بدهند تا ارتباطات معنوی با مردم زنده شود؛

الآن در بعضی از کشورهای اسلامی سنت خوبی وجود دارد که در تمام ماه رمضان، اغلب مساجد افطاری می دهند؛ یعنی هر کس برود و وارد مسجد بشود، پذیرایی می شود ... در زمان رژیم گذشته، این ارتباطات معنوی، کم و یا منجمد شده بود؛ که البته متأسفانه بقایایش همچنان باقی است. ما بایستی در دوران اسلامی، این ارتباطات را زنده کنیم.^۳

« افطاری دادن های ساده و بی پیرایه در مساجد، سنتی بسیار خوب برای نزدیکی با فقرا و مستمندان است؛

یک سنت خوب هم امسال بیش از سال های دیگر دیده شد، که خوب است مورد توجه قرار بگیرد و آن، افطاری دادن های ساده و بی پیرایه در مساجد و در خیابان ها بود در بیشتر شهرهای کشور - که بسیار کار شایسته ای است - در مقابل

۱. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۲. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۳. بیانات در دیدار با اعضای شورای مرکزی و مسئولان کمیته ی امداد امام خمینی رحمته الله علیه، به مناسبت سالگرد تأسیس این نهاد ۱۳۷۰/۱۲.

افطاری‌های مسرفانه‌ای که شنیده شد، دانسته شد که بعضی‌ها به بهانه افطار، حرکات و عمل مسرفانه انجام می‌دهند و به جای اینکه در ماه رمضان وسیله‌ای بشوند برای نزدیکی روحی به فقرا و مستمندان، با این عمل، با این حرکت، خود را در لذّات جسمانی غرق می‌کنند.^۱

« ۲-۶. مکانی جذاب برای جوانان

« نباید فقط پیرمردها و از کار افتاده‌ها به مساجد بروند؛ مساجد باید از جوان‌ها مجتمع شود؛

آقایان هم باید تبلیغ کنند که این مجالس بهتر بشود و مجالس جماعت است که مردم در هر روز مجتمع بشوند در مساجد، نه همان مجتمع بشوند، بگذارند این پیرمردها و از کار افتاده‌ها بروند. نه، مساجد باید مجتمع بشود از جوان‌ها.^۲

« زمزمه محبّت متولیان، مدیران و امنای مساجد، دل‌های پاک جوانان را مجذوب و مشتاق کند؛

زمزمه محبّت متولیان و مدیران و امنای مساجد، باید دل‌های پاک جوانان را مجذوب و مشتاق کند.^۳

« برای مسجد، جاذبه درست کنید تا بچه‌ها، جوانان و زن و مرد، مجذوب مسجد شوند؛ برای مسجد، جاذبه درست کنید تا بچه‌ها، جوانان و زن و مرد محله، مجذوب مسجد ... شوند.^۴

۱. خطبه‌های نماز عید فطر دانشگاه تهران، ۱۳۸۲/۸/۱۵.

۲. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۳۲۵.

۳. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۴. بیانات در دیدار فرماندهان «بسیج» سراسر کشور ۱۳۷۱/۰۸/۲۷.

۳. آثار و کارکردهای مسجد

« ۳-۱. کارکرد عبادی

« برای کیفیت یافتن نماز، آن را در مسجد و به جماعت برگزار کنید؛ کیفیت یافتن نماز بدین معنی است که نماز، با حال و حضور ادا شود؛ نماز گزار به نماز با چشم «میعاد ملاقات با خدا» بنگرد و در آن، با خدای خود سخن بگوید و خود را در حضور او ببیند؛ نماز را تا می‌تواند در مسجد و تا می‌تواند به جماعت بگذارد.^۱

« نماز در مسجد و با جماعت مؤمنان، بارش رحمت الهی را انبوه‌تر و دل‌نشین‌تر می‌سازد؛ نماز در مسجد و با جماعت مؤمنان، همگانی نشستن بر گرد سفره‌ی میهمانی خداوند است، و این خود، بارش رحمت الهی را انبوه‌تر و دل‌نشین‌تر می‌سازد.^۲

۱. پیام به بیست و دومین اجلاس سراسری نماز، ۱۳/۶/۱۳۹۲.

۲. پیام به بیستمین اجلاس سراسری نماز، ۱۹/۷/۱۳۹۰.

« مسجد فقط برای نماز نیست؛ در مسجد انواع عبادات از جمله تفکر وجود دارد؛ مسجد فقط برای نماز نیست؛ در مسجد انواع عبادات هست. از جمله آن عبادات، تفکر است که «تفکر ساعه خیر من عباده سنه». یا در بعضی از روایات است که «من عباده اربعین سنه»، یا «سبعین سنه» - البته فکر کردن درست - افراد مسجد برو، این فکر را به وسیله شنیدن سخنان عالم دین و فقیه به دست می‌آورند.^۱

« در مساجد، تلاوت و انس با قرآن و انس با ادعیه وارده از اهل بیت (علیهم‌السلام) را مغتنم بشمرید؛ در مساجد، تلاوت قرآن، انس با قرآن، انس با ادعیه وارده از اهل بیت (علیهم‌السلام) - که گنجینه معارف اسلامی است - را مغتنم بشمرید.^۲

« ۳-۲. کارکرد سیاسی اجتماعی

« ۳-۲-۱. مسجد، مرکز و کانون سیاست

« مسجد مرکز اجتماع سیاسی و تبلیغ احکام سیاسی اسلام است؛ مسجد مرکز تبلیغ است. در صدر اسلام از همین مسجدها جیش‌ها، ارتش‌ها، راه می‌افتاده، مرکز تبلیغ احکام سیاسی اسلام بوده مسجد. هر وقت یک گرفتاری پیدا می‌شد، صدا می‌کردند که «الصَّلاةُ بِالْجَمَاعَةِ»، اجتماع می‌کردند؛ آن گرفتاری را طرح می‌کردند، این صحبت‌ها را می‌کردند. مسجد، مرکز اجتماع سیاسی است.^۳

« در مسجد پیغمبر، مسائل سیاسی اجتماعی بیشتر از مسائل عبادی نماز و روزه بود؛ مسجد التَّبی، مرکز سیاست اسلامی بوده است و ثقل قدرت اسلامی.^۴ مسجد الحرام و مساجد در زمان رسول اکرم مرکز جنگ‌ها و مرکز سیاست‌ها و مرکز امور اجتماعی و سیاسی بوده. این طور نبوده است که در مسجد پیغمبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) همان مسائل عبادی نماز و روزه باشد؛ مسائل سیاسی‌اش بیشتر بوده. هر وقت می‌خواستند به

۱. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

۲. خطبه‌های نماز عید سعید فطر ۱۳۸۸/۰۶/۲۹.

۳. صحیفه امام، ج ۱۰، ص: ۱۷.

۴. صحیفه امام، ج ۱۶، ص: ۳۸۸.

جنگ بفرستند اشخاص را و بسیج کنند مردم را برای جنگ‌ها، از مسجد شروع می‌کردند این امور را.^۱

« مسجد در صدر اسلام مرکز سیاست بود و از آنجا مسائل سیاسی طرح‌ریزی می‌شد؛ مسجد مسلمین در زمان رسول خدا ﷺ و در زمان خلفایی که بودند - هر جور بودند - مسجد مرکز سیاست اسلام بوده است.^۲ چیزهایی که مسلمین، اجتماع مسلمین بر آن احتیاج دارند، خبری نیست. نماز جمعه‌ها را همان طوری که در صدر اسلام، مساجد، محافل و نمازها جنبه سیاسی داشته است، از مسجد راه می‌انداختند لشکر را به جنگی که باید بکنند و به آنجایی که باید بفرستند. از مسجد مسائل سیاسی طرح‌ریزی می‌شد - از مسجد - مسجد محل این بود که مسائل سیاسی در آن طرح بشود.^۳»

« امیدواریم این محتوا دوباره برگردد که مسجد ابزار طرح کارهای مهم و اجرای مسائل سیاسی بود؛

همان طوری که در صدر اسلام، امام جمعه و مسجد، این دو ابزار در دست مسلمان‌ها بوده است و هر وقت می‌خواستند جنگ برونند از مسجد تجهیز می‌کردند، هر وقت می‌خواستند یک کار مهمی بکنند در مسجد طرح می‌کردند و اعلام می‌کردند که نماز جمعه است، نماز جماعت است، بیایید، برای کاری می‌رفتند آنجا، نمازشان را هم می‌خواندند و مسائل سیاسیشان را [هم] می‌گفتند و اجرا می‌کردند، ارتش می‌فرستادند و همه این کارها را آنجا می‌کردند و ما امیدواریم که این محتوا برگردد، و این فکر ناشی از اشتباه یا خطا یا احیاناً عمد، این فکر خطا برگردد که «آخوند را به سیاست چه! آخوند را به امور مسلمین چه!».^۴

« تدبیر شود تا مساجد مرکز سیاست باشد؛

۱. صحیفه امام، ج ۱۸، ص: ۵۲.

۲. صحیفه امام، ج ۲، ص: ۳۲.

۳. صحیفه امام، ج ۱۸، ص: ۴۲۵.

۴. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۴۰.

مساجد، باید مرکز [سیاست باشد] همان طوری [که] صدر اسلام مرکز سیاست بوده مساجد. مساجد مثل اینها نبوده است که فقط مرکز چه باشد. خطبه نماز جمعه خطبه سیاسی بوده همیشه. مساجد مرکز بسیج قشون بوده؛ مرکز تبلیغات اسلام بوده است. اینها ان شاء الله تدبیر می شود.^۱

« این از برکات مساجد است که هرگاه حرکت و بسیج سیاسی مردم مطرح می شود، مساجد کانونند؛

امروز ... در هنگامی که حرکت و بسیج مردم مطرح می شود چه سیاسی و چه نظامی باز مساجد کانونند؛ این برکت مساجد است.^۲

۳-۲-۲. مسجد، محل رتق و فتق امور مردم

« اینکه اهل یک بلد در مساجد مجتمع شوند و مشکلات خود را حل کنند، یک امر اجتماعی-سیاسی است؛

این جماعات در تمام کشورهای مسلمین، و در هر شهر و ده و روستا، اینها یک امور اجتماعی - سیاسی است که اهل یک بلد در مساجد مجتمع بشوند و مشکلات خودشان را نسبت به آن بلد حل بکنند.^۳

« امیدواریم حالا هم مساجد ما برگردد به آن وقتی که، محل حل و عقد امور بود؛ امیدواریم حالا هم مساجد ما برگردد به آن وقتی که مسجد، محل حل و عقد امور باشد، و مسجد محل نقشه های جنگ باشد، همه چیز باشد. و مسجدی ها باشند که بتوانند کارها را بخوبی انجام بدهند.^۴

۱. صحیفه امام، ج ۸، ص: ۲۰۰.

۲. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

۳. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۲۷۵.

۴. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۲۳۳.

« مسجد پایگاهی برای رتق و فتق امور مسلمین است؛
مسجد ... به عنوان پایگاهی برای رتق و فتق امور مسلمین ... در صدر اسلام بوده
است.^۱»

« در مسجد، مردم مجتمع می‌شوند و همه اموری که اسلام را به پیش می‌برد مطرح
می‌شود؛

سید مظلومان یک وسیله‌ای فراهم کرد برای ملت که بدون اینکه زحمت باشد
برای ملت، مردم مجتمعند. اسلام مساجد را سنگر قرار داد و وسیله شد از باب
اینکه از همین مساجد، از همین جمعیت‌ها، از همین جمعات، از همین جمعه‌ها و
جماعات، همه اموری که اسلام را به پیش می‌برد.^۲»

« مساجد، توجه مردم و هماهنگی بین آنها را ایجاد می‌کند؛
همین مساجد و همین روضه‌ها و همین روضه‌های هفتگی، همین‌ها توجه مردم
را و همان هماهنگی را ایجاد می‌کند. اگر دولت‌های دیگر بخواهند هماهنگی بین
تمام قشرها پیدا کنند میسور نیست برایشان. با صدها میلیارد تومان هم برایشان
میسور نیست.^۳»

« مسلمین روزی چند مرتبه در مساجد اجتماع می‌کنند تا از احوال خود و مستضعفین
مطلع شوند؛

اسلام دین سیاست است، دینی است که در احکام او، در مواقف او، سیاست به
وضوح دیده می‌شود. در هر روز اجتماعات در تمام مساجد کشورهای اسلامی، از
شهرستان‌ها گرفته است تا دهات و قُرا و قصبات، روزی چند مرتبه اجتماع برای
جماعت، و برای اینکه مسلمین در هر بلدی، در هر قصبه‌ای، از احوال خودشان

۱. پیام به حجاج بیت الله الحرام ۱۴/۰۴/۱۳۶۸.

۲. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۵۵.

۳. صحیفه امام، ج ۱۱، ص: ۱۰۰.

مطلع بشوند؛ از حال مستضعفین اطلاع پیدا بکنند.^۱

« مساجد بهترین سنگرها و مناسب‌ترین میدان‌ تشکل و بیان مصالح مسلمین می‌باشند؛ مساجد بهترین سنگرها و جمعه و جماعات مناسب‌ترین میدان‌ تشکل و بیان مصالح مسلمین می‌باشند.^۲»

« ۳-۳. کارکرد تبلیغی

« پایگاه عظیم تبلیغ مسجد را مغتنم بشمارید؛ شما این رسانه تبلیغی خودتان را مغتنم بشمارید ... این منبر تبلیغ و این پایگاه عظیم تبلیغ مسجد و حسینیه و زیر خیمه امام حسین (علیه‌السلام) را قدر بدانید. این چیز بسیار نافذ و مؤثر و مبارکی است.^۳»

« مساجد را محلی برای تبلیغ اسلام و حرکت اسلامی قرار دهید؛ شما که از اهالی مسجد و از علمای مساجد هستید، باید پیروی از پیغمبر اسلام و اصحاب آن سرور کنید و مساجد را برای تبلیغ اسلام و حرکت اسلامی و برای قطع ایادی شرک و کفر و تأیید مستضعفین در مقابل مستکبرین قرار بدهید.^۴»

« در سخنرانی‌های مساجد بارها معارف نماز همچون مسائل آن بازگو شود؛ در سخنرانی‌های دینی در مساجد و غیره بارها و بارها معارف نماز نیز همچون مسائل آن بازگو شود. نشانه دیگر آن است که در همه جای‌ها و ساختمان‌های عمومی و دولتی، نمازخانه‌ای در خور دیده شود و نماز گزاردن در همه جا برای همه، کاری در دسترس به شمار آید.^۵»

۱. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۳۳۳.

۲. صحیفه امام، ج ۲۰، ص: ۳۳۸.

۳. بیانات در دیدار علما و روحانیون و مبلغان در آستانه ماه محرم الحرام ۱۳۷۸/۰۱/۲۳.

۴. صحیفه امام، ج ۷، ص: ۶۵ نقش اسلام در پیروزی مسلمان‌ها- رهنمودهایی به هیئت نمایندگی عربستان.

۵. پیام به مناسبت گردهمایی سالیانه نماز در شیراز ۱۳۷۳/۰۶/۱۰.

« تبلیغ سنتی ما در مسجد بدیل ندارد؛

تبلیغ سنتی ما - که مسجد و منبر و سخنرانی روبه روست - بدیل ندارد؛ این را باید حفظ کنیم. این که شما بنشینید با یک نفر رو به رو صحبت کنید؛ نگاه شما به او بیفتد، نگاه او به شما بیفتد و نفس گرم شما به او برسد، این چیز خیلی خوبی است؛ این را باید حفظ کنیم.^۱

« ۳-۴. کارکرد آموزشی تربیتی

« مساجد باید مرکز تربیت‌های صحیح اسلامی باشد؛

این مساجد باید مرکز تربیت صحیح باشد، و مساجد بحمد الله اکثراً این طوری است. اشخاصی که در مسجد می‌روند باید تربیت بشوند به تربیت‌های اسلامی. مساجد را خالی نگذارید.^۲

« مسجد، مدرسه و دانشگاه است؛ مرکز تفکر و تأمل و تصفیه روح است؛

مسجد، هم مدرسه است، هم دانشگاه، هم مرکز تفکر و تأمل، هم مرکز تصفیه روح، هم مرکز خلوص و مرکز اتصال بنده به خداست.^۳

« مساجد، مدرّسِ تفسیر و حدیث و منبرِ معارف اجتماعی و سیاسی و کانون موعظه و

پرورش اخلاق باشد؛

مساجد باید مدرّسِ تفسیر و حدیث و منبرِ معارف اجتماعی و سیاسی و کانون موعظه و پرورش اخلاق باشد.^۴

« در ماه مبارک، تربیت و تعلیم به تمام معنا و در همه بُده‌هایش در مساجد باشد؛

باید در ماه مبارک تربیت و تعلیم به تمام معنا در همه بُده‌هایش در مساجد باشد؛

۱. بیانات در دیدار علما و روحانیون کرمان ۱۳۸۴/۰۲/۱۱.

۲. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۵۰۰.

۳. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

۴. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

در محافل دیگر باشد. مساجد را خالی نگذارید.^۱

« تشکیل کلاس سوادآموزی در مساجد و بدون چشم‌داشت، علم و سواد را به مردم یاد دادن، یک جهاد است؛

برادران و خواهران نهضت سوادآموزی بدانند که در حال جهادند. به شهرها و روستاهای دورافتاده رفتن و در خانه‌ها را زدن و در مساجد کلاس تشکیل دادن و بدون چشم‌داشت احسانت و تشکری، علم و سواد را که ارزنده‌ترین هدیه‌هاست به مردم دادن، یک جهاد است.^۲

« در مساجد باید مردم را انداز کنیم؛ باید آگاهی‌بخشی به مردم داد و روح معنویت را در میان آنها بیدار کرد؛

ما در مساجد و منابر، در مجالس قرآن و در همه اجتماعات دینی که مردم دارند، باید مردم را انداز کنیم. بحمدالله حرکت آگاهی‌بخشی سیاسی و اجتماعی و دید وسیع سیاسی به مردم دادن، از پیش از انقلاب شروع شد؛ امروز هم هست و ادامه دارد و ادامه خواهد داشت. در کنار این آگاهی‌بخشی، باید روح معنویت را در مردم بیدار کرد. برای این کار، ماه رمضان بهترین فرصت است.^۳

« ۳-۵. کارکرد مبارزاتی و نظامی

« مسجدها در صدر اسلام محلی بود که در آن روحیه مبارزه ایجاد می‌شد و ارتش برای جنگ راه می‌افتاد؛

از مسجد می‌رفتند به میدان، به میدان جنگ‌ها. در جمعه‌ها که خطابه می‌خواندند، یا غیر جمعه که می‌رفت آن سردارشان منبر و صحبت می‌کرد، از آنجا راهشان

۱. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۵۰۱.

۲. سخنرانی در دیدار با مسئولان دفاتر نهضت سوادآموزی، رئیس و جمعی از مسئولان ادارات شهربانی، جمعی از ناظران و اعضای هیئت نظارت شورای نگهبان و هیئت اجرایی در انتخابات مجلس خبرگان و مسئولان وزارت کشور، به همراه گروهی از مردم استان لرستان و شهرهای آبادان، لاهیجان و شوشتر ۱۳۶۹/۰۷/۰۴.

۳. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور، در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۶۹/۱۲/۲۲.

می‌انداخت برای اینکه بروند مبارزه کنند. و یک همچنین روحیه، که از مسجد تحقق پیدا می‌کند.^۱

مسجدها محلی بوده است که از همان مسجد ارتش راه می‌افتاد برای جنگ با کفار و با قلدرها؛ از همان توی مسجد. آنجا خطبه خوانده می‌شد، دعوت می‌شدند مردم به اینکه فلان - مثلاً - آدم متعدی در فلان جا قیام کرده بر ضد مسلمین یا مال مردم را چپاول می‌کند، قلدری می‌کند، انحرافات دارد، و از همان مسجد راه می‌افتادند و می‌رفتند طرف دشمن.^۲

« مسجد در صدر اسلام همیشه مرکز جنبش و حرکت‌های اسلامی بوده است؛ از مسجد نهضت می‌شد.^۳ مسجد در اسلام و در صدر اسلام همیشه مرکز جنبش و حرکت‌های اسلامی بوده؛ از مسجد تبلیغات اسلامی شروع می‌شده است و از مسجد حرکت قوای اسلامی برای سرکوبی کفار و وارد کردن آنها در [زیر] بیرق اسلام بوده است. همیشه در صدر اسلام مسجد مرکز حرکات و مرکز جنبش‌ها بوده است.^۴

« هرگاه حرکت و بسیج نظامی مردم مطرح می‌شود، مساجد کانونند؛ امروز ... در هنگامی که حرکت و بسیج مردم مطرح می‌شود چه سیاسی و چه نظامی باز مساجد کانونند؛ این برکت مساجد است.^۵

۱. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۸۹.

۲. صحیفه امام، ج ۴، ص: ۴۴۷.

۳. صحیفه امام، ج ۷، ص: ۶۵؛ نقش اسلام در پیروزی مسلمانها- رهنمودهایی به هیئت نمایندگی عربستان.

۴. همان.

۵. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

فصل سوم

چگونگی مسجد تراز اسلامی

۱. آسیب شناسی

« ۱-۱. آفات

۱-۱-۱. کمبود و نارسایی مساجد

« کمبود مسجد در شهر و روستا، نپرداختن به پاکیزگی و نپرداختن به رابطه با مأمومین، نقاط ضعف است؛

کمبود مسجد در شهر و شهرک و روستا؛ نبود جایگاه نماز در مراکز اجتماعات همچون ورزشگاه و بوستان و ایستگاه و مانند آن؛ مراعات نشدن وقت نماز در وسایل مسافرتی دور دست؛ نپرداختن شایسته به نماز در کتاب‌های درسی؛ نپرداختن به پاکیزگی و بهداشت در مساجد؛ نپرداختن امام جماعت به تماس و رابطه با مأمومین؛ و هر کمبود دیگری از این قبیل‌ها، نقاط ضعفی است که باید هم‌ت‌های بلند بر زدودن آن برانگیخته شود و نشانه ایمان صاحبان تمکن یعنی اقامه نماز، در جامعه اسلامی ما روز بروز نمایان‌تر گردد.^۱

۱. پیام به بیست و دومین اجلاس سراسری نماز، ۱۳/۶/۱۳۹۲.

« نباید از خطری که از کمبود مسجد یا ضعف و نارسایی مساجد، جامعه را تهدید می‌کند، غافل بمانیم؛

هیچ‌یک از ما نباید و نمی‌توانیم خطری را که از کمبود مسجد یا ضعف و نارسایی مساجد، جامعه و جوانان و خانواده‌ها و نسل‌های آینده را تهدید می‌کند، غافل بمانیم.^۱

۱-۱-۲. کم توجهی در اداره مساجد

« عده‌ای خیال نکنند حالا که پیروز شدیم، دیگر مسجد می‌خواهیم چه کنیم؛ قیام ما برای اداره مسجد بود؛

اینهایی که هی صحبت این را می‌کنند که حالا ما انقلاب کردیم برویم سراغ کارهای دیگر، خیر؛ انقلاب از مساجد پیدا می‌شود. از مساجد این طور امور تحقق پیدا می‌کند.^۲

این مساجد بود که این پیروزی را برای ملت ما درست کرد. این مراکز حساسی است که ملت باید به آن توجه داشته باشند. این طور نباشد که خیال کنند که حالا دیگر ما پیروز شدیم دیگر مسجد می‌خواهیم چه کنیم. پیروزی ما برای اداره مسجد است. ما اگر نماز نباشد و آداب اسلامی نباشد، چه داعی داریم که بیایم خودمان را به مهلکه بیندازیم و وارد این امور بشویم؟ ما برای اسلام این کارها را می‌کنیم و شما، شما ملت برای اسلام قیام کردید، و برای اسلام این همه زحمت کشیدید و دارید می‌کشید.^۳

« قدر مساجد را بدانیم و مورد بی‌اعتنایی قرار ندهیم؛

قدر مساجد را بدانیم؛ قدر جلسات مذهبی را بدانیم. و مسجد مورد بی‌اعتنایی قرار نگیرد.^۴

۱. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۲. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۵۰۱.

۳. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۵.

۴. دیدار با روحانیون ۱۳۸۵/۰۸/۱۷.

« اداره مساجد با افت کیفی و کمی نسبت به قبل از انقلاب مقتضای حق و مصلحت نیست؛

در دوره‌های پیش از انقلاب، عالمی به مسجد می‌رفت، نمازی می‌خواند و مسئله‌ای می‌گفت؛ در ایام مخصوص هم یک منبری دعوت می‌شد و سخنرانی می‌کرد. اگر امروز که روز حاکمیت اسلام و ارزش‌های اسلامی است. مساجد به همان شکل، بلکه در مواردی با افت کیفی و کمی اداره بشود، آیا این مقتضای حق و مصلحت است؟ آیا این پیشرفت است؟ پس «من استوی یوماه فهو مغبون»^۱ یعنی چه؟^۲

۱-۱-۳. کم رونق بودن حضور در مساجد

« چرا وقت ظهر بازار را رها نمی‌کنید و به مسجد نمی‌روید؛

مسجدها را آباد کنید. من در مکه که مشرف بودم یک روز می‌خواستم یک کتابی بخرم که برای آن کتاب‌فروش هم فایده داشت، ایستاده بودم، اذان گفتند، یک‌دفعه رها کرد و گفت که: «سنه حنفیه» دیگر با من حرف نزد، رفت سراغ نماز. در مدینه بازار را که من دیدم بسته بود. یعنی باز بود لکن هیچ کس نبود. می‌رفتند سراغ نماز. چرا شما نمی‌روید سراغ نماز؟ چرا ظهر که می‌شود بازار را رها نمی‌کنید و بروید سراغ نماز؟ اگر بروید سراغ نماز، احیاء کنید این سنت سیاسی اسلام را، همان طوری که در روز جمعه حالا بحمد الله می‌روید، روز غیر جمعه هم بروید مساجد را پر کنید.^۳

« چرا برای نماز صبح، چندان مسجدی باز نیست و نماز جماعتی برقرار نمی‌شود؟!

چرا بنده باید بشنوم که در تهران با این عظمت، برای نماز صبح در اول اذان، چندان مسجدی باز نیست و چندان نماز جماعتی برقرار نمی‌شود؟!... چرا باید در این شهر با این عظمت، با این همه هیاهوهای گوناگون از اطراف و اکناف، نغمه‌ی

۱. بحار، ج ۷۲، ص ۱۷۳.

۲. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

۳. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۹.

اذان در همه جای شهر شنیده نشود؟! اذان، علامت مسلمانی است.^۱

۱-۱-۴. زرق و برق و اشرافی‌گری در ظاهر مساجد

« پیامبر اسلام ﷺ نیازی به مساجد اشرافی و مناره‌های تزئیناتی ندارد؛ پیامبر اسلام ﷺ دنبال مجد و عظمت پیروان خود بوده است که متأسفانه با سیاست‌های غلط حاکمان دست نشانده به خاک مذلت نشسته‌اند.^۲

« شدیداً از زرق و برق ساختمان‌های مساجد اسلام امریکایی جلوگیری شود؛ سادگی مصلاً باید یادآور سادگی محل عبادت مسلمانان صدر اسلام باشد و شدیداً از زرق و برق ساختمان‌های مساجد اسلام امریکایی جلوگیری شود. خداوند تمامی دست‌اندرکاران برپا کننده مساجد الله را تأیید فرماید.^۳

۱-۱-۵. افراط و تفریط در استفاده از کارکردهای مساجد

« حفظ قداست مساجد و تقویت هماهنگ جنبه‌های مختلف آن، نیازمند دور ماندن از مناقشات داخلی است؛

شک نیست که حفظ قداست مساجد و تقویت هماهنگ جنبه‌های معنوی و انقلابی و تعلیمی و تبلیغی آن، نیازمند سلامت و امنیت محیط آن و دور ماندن از منازعات و مناقشات داخلی در آن است.^۴

« خطاست کسی خیال کند در مسجد فقط چند رکعت نماز می‌خوانند و بیرون می‌آیند؛ اگر کسی خیال کند که در مسجد، فقط چند رکعت نماز می‌خوانند و بیرون می‌آیند و این چه تأثیری دارد، خطاست. این‌طور نیست.^۵

۱. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.
۲. صحیفه امام، ج ۲۱، ص: ۸۰.
۳. صحیفه امام، ج ۲۱، ص: ۱۸۹.
۴. حکم انتصاب آیت‌الله مهدوی کنی به سمت مسئول مرکز رسیدگی به امور مساجد ۱۳۶۸/۰۷/۱۷.
۵. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

« این طور نباشد که اگر امام جماعتی بخواهد در مورد اجتماع مسلمین صحبت کند مورد طعن واقع شود؛

ان شاء الله، امیدوارم که موفق به این امر بشوید و مساجدمان برگردد به حال مساجد صدر اول، که این طور نباشد که توی مسجد اگر یک امام جماعتی، جمعه‌ای بخواهد یک کلمه‌ای بگوید که مربوط به اجتماع مسلمین است، مورد طعن واقع بشود: «این چرا این طور کرده است؟» بیایند و او را طعنش بدهند. این جور نباشد دیگر. طعن به آن [کسی] وارد بشود که در امور مسلمین دخالت نمی‌کند، کناره‌گیری می‌کند، عزلت می‌کند. شما ببینید قضیه عزلت در اسلام اصلاً نبوده، اساس نداشته این عزلت - و نمی‌دانم - امور کناره‌گیری و رفتن کنار، و اصلاً کار به هیچ کار نداشتن، این در یک طوایفی بوده است غیر مسلمین، اما آمده است در مسلمین؛ یک وقت رسیده به آن جایی که «آقا خیلی آدم خوبی است، اصلاً توجه ندارد به اینکه فلان چیز چه جور می‌شود!» توجه نداشتن خودش جزء مدیحه بود!^۱

« اگر مسجدی مسجدِ ضرار شد و نتوانستیم آن را اصلاح کنیم، خرابش می‌کنیم؛

اگر مسجدی شد که این مسجد دعوتش دعوت فاسد شد، پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله خراب کرد «مسجدِ ضرار» را، مسجدی که درست کرده بودند در مقابل پیغمبر صلی الله علیه و آله، و تبلیغات می‌کردند بر ضد اخلاق و بر ضد امثال ذلک؛ پیغمبر داد خرابش کردند. اگر مسجدی باشد که مسجدِ ضرار باشد، مسجدی باشد که نتوانیم آن مسجد را اصلاحش کنیم، مسجدش [را] هم خراب می‌کنیم. احکام می‌تواند مساجد را در موقع لزوم تعطیل کند؛ و مسجدی که ضرار باشد، در صورتی که رفع بدون تخریب نشود، خراب کند.^۲

۱. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۴۱.

۲. صحیفه امام، ج ۴، ص: ۳۴.

۳. صحیفه امام، ج ۲۰، ص: ۴۵۲.

« این خسارت است که برخی در مساجد فلسفه تدریس می‌کنند؛ مرکز فلسفه باید حوزه علمیّه باشد؛

مرکز فلسفه هم باید حوزه علمیّه باشد. یکی از بزرگترین خسارت‌هایی که ما کردیم، این بوده که مرکز فلسفه اسلامی از حوزه علمیّه به مناطق مختلف منتقل شده است. بعضی از آقایان اساتید فلسفه، ماه رمضان پیش من بودند؛ می‌گفتند برخی از آقایانی که اصلاً اهلّیت ندارند، در مساجد فلسفه تدریس می‌کنند و ناقص و سطحی و به عمق نرسیده و جویده جویده مطالبی را دست افراد می‌دهند. این‌ها خسارت است؛ ما نباید بگذاریم این کار ادامه پیدا کند.^۱

« پول گرفتن مسجد از مردم عیب ندارد، منتها مراقبت شود که به یک دستگاه

پول‌سازی تبدیل نشود؛

من شنیده‌ام؛ بعضی از این مساجد کانه از این شوق و ذوق مردم [برای اعتکاف] استفاده می‌کنند، یک پول‌های زیادی از این کسانی که می‌روند می‌گیرند؛ این جور هم نباید باشد. پول گرفتن از آنها عیب ندارد، بهتر همین است - کاری که مردم کمک مالی بکنند و اشتراک مالی پیدا کنند، اصلاً برکت پیدا می‌کند. از خصوصیات پول مردم و کمک مردم، برکت داشتن است - منتها مراقبت کنند که این به یک دستگاه پول‌سازی و مانند اینها تبدیل نشود.^۲

« بخش صداهای آزاردهنده به‌ویژه در شب، کاری ناروا است؛

بخش صداهای آزاردهنده به‌ویژه در شب و هنگام آسایش مردم آزارنده‌های مسجد، کاری ناروا و در مواردی خلاف شرع است.^۳

۱. بیانات در دیدار گروهی از فضایی حوزه علمیّه قم ۱۳۸۲/۱۰/۲۹.

۲. بیانات در دیدار اعضای ستاد مرکزی اعتکاف و اعضای سومین جشنواره سراسری علمی فرهنگی اعتکاف.

۳. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

« ۱-۲. موانع

۱-۲-۱. توطئه‌ی مسجد خالی

« این یک توطئه است که می‌خواهند مسجدها را کم‌کم خالی کنند؛
این یک توطئه است که می‌خواهند مسجدها را کم‌کم خالی کنند.^۱»

« دشمنان تلاش می‌کنند مسجدها را خالی کنند و بعد از خالی کردن این سنگرها، حمله کنند؛

اینها از مسجد می‌ترسند ... امروز از همه روزها برای ما - یعنی، «امروز» مقصود این وقت است، این عصر است - از همه وقت برای ما حساس‌تر است؛ برای اینکه همه چیز درست شده است و شیطان‌ها از اطراف می‌خواهند حالا که همه چیز درست شده و مأیوس شدند، نگذارند اجرا بشود کارها؛ باز تهیه ببینند، ولو ده سال دیگر، و لو برای ده سال دیگر تهیه ببینند؛ برای اینکه، مسجدها را هی کم‌کم هی خالی کنند ... خالی کنند این سنگرها را و بعد از خالی کردن این سنگرها، حمله کنند.^۲»

« دشمنان می‌خواهند روحانی مسجد را کنار بزنند تا مساجد خالی شود؛
شیطان‌ها از اطراف می‌خواهند ... آخوند [ها] مسجد را کنار بگذارند و یک کسی [را] که وضو ندارد و به هیچ چیز هم معلوم نیست اعتقاد داشته باشد، بیاورند آنجا پهلوی آخوند و نگذارند این نمازش را بخواند و خالی کنند این سنگرها را.^۳»

« آنهايي که می‌خواهند نقشه بکشند و شما را دور کنند از مساجد، دشمن‌های شما هستند؛

آنهايي که می‌خواهند نقشه بکشند و شما را دور کنند از مساجد، دور کنند از مراکز
تعلیم و تربیت، آنها دشمن‌های شما هستند.^۴»

۱. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۵.

۲. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۳۹۳.

۳. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۳۹۳.

۴. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۵۰۰.

۱-۲-۲. توطئه مسجد ضرار

« در صدر اسلام دشمنان از طریق مسجد سازی قصد ضربه به حکومت اسلامی را داشتند؛ در زمان آن بزرگواران، ایادی دشمنان خارجی در داخل بودند و حتی به صورت مسجد سازی (مسجد ضرار)، قصد ضربه به حکومت اسلامی را داشتند: «و اصادالمن حارب الله و رسوله»^۱ آنها منتظر بودند که دشمن خارجی بیاید و به او کمک برسانند و حکومت پیامبر را از بین ببرند.^۲

« می خواهند مساجد، این سنگرهای اسلامی و محل تهییج قیام بر ضد ظلم را از دست شما بگیرند؛

مسجد یک سنگر اسلامی است و محراب محل جنگ است، حرب است. این را می خواهند از دست شما بگیرند ... مسجد یک محلی بود که مردم را به نهضت و به قیام بر ضد ظلم تهییج می کرد. اینها می خواهند این سنگر را بگیرند.^۳

« دشمنان به منظور ضربه زدن به وحدت اسلامی، برای ساختن مسجد ضرار پول خرج می کنند؛

امروز در دنیا، برای ساختن مسجد ضرار، پول خرج می شود. برای ساختن دستگاهها و ایجاد پایگاههایی به مقصود و منظور ضربه زدن به وحدت اسلامی و ایجاد درگیری و اختلاف بین فرق اسلامی، پول خرج می شود. اشخاصی مثل شیطان هستند که همان گونه که او به پروردگار عالم عرض کرد: «لاغوینبهم اجمعین»^۴ و وجود خود را وقف اغوا و اضلال بندگان خدا کرد، اینها هم وجود خود را برای ایجاد اختلاف، وقف کرده اند. متأسفانه در همه و یا اغلب کشورهای اسلامی، کسانی با تکیه به سیاستهای امریکا، همین کار را می کنند.^۵

۱. سوره توبه، آیه ۱۰۷.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان نواحی، پایگاهها و گردانهای بسیج سراسر کشور به مناسبت هفته بسیج ۱۳۷۴/۰۹/۰۸.

۳. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۳۶۲.

۴. سوره ص، آیه ۸۲.

۵. سخنرانی در دیدار با میهمانان خارجی مراسم اولین سالگرد ارتحال امام خمینی (ره) ۱۳۶۹/۰۳/۱۶.

۲. تکلیف‌شناسی

« ۱-۲. مردم و جوانان

۱-۲-۱. رونق بخشی به مساجد با نماز جماعت‌های باشکوه

« ملت، مساجد را حفظ نمایند؛

ملت مبارز ... مساجد ... این سنگرهای اسلامی را حفظ نمایند.^۱

« مردم، مساجد را با حضور در نمازهای جماعت رونق بخشند؛

مردم، مساجد را با حضور در نمازهای جماعت که بهترین شیوه نماز گزاردن است، رونق بخشند.^۲ سزاوار است که ملت عزیز ایران، نقش این شعائر را همواره به یاد داشته باشد.^۳

« حضور در مساجد و نماز جماعت را به جوانان توصیه می‌کنم؛

۱. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۲۶.

۲. پیام به اجلاس نماز ۱۶/۰۶/۱۳۷۱.

۳. پیام به ملت شریف ایران، در پایان چهلمین روز ارتحال حضرت امام خمینی علیه السلام ۱۳۶۸/۰۴/۲۳.

من به جوانان توصیه می‌کنم نماز جماعت را، حضور در مساجد... را... جدی بگیرید.^۱
جوان‌ها این دل‌های نرم را، این دل‌های نورانی را مغتنم بشمرند. در سنین بالا
کمتر پیش می‌آید، برای جوان‌ها بیشتر پیش می‌آید. این دل‌ها را حفظ کنید.
نماز اول وقت، حضور در مساجد، تلاوت قرآن، انس با قرآن، انس با ادعیه وارده از
اهل بیت (علیهم‌السلام) - که گنجینه معارف اسلامی است - را مغتنم بشمرید.^۲

۲-۱-۲. حضور پررنگ در ایام مذهبی و انقلابی

« ملت شریف در ماه مبارک رمضان اجتماعات خود را در مساجد هر چه بیشتر و
باشکوه‌تر برپا کنند؛

مساجد را پر بکنند از جمعیت‌ها.^۳ در این موقع حساس سرنوشت‌ساز، که با ماه
مبارک رمضان نیز مصادف است، باید اجتماعات در مساجد و محافل مذهبی هر
چه بیشتر و باشکوه‌تر برپا شود، و اهل منبر و خطبای محترم به روشنگری و
سازندگی هر چه بیشتر قیام و اقدام نمایند، و توطئه خیانتکاران و وابستگان به
اجانب را خنثی نمایند، و نهضت اسلامی عظیم را حفظ نموده و به پیش ببرند؛ و
ملت شریف با اجتماعات خود قطع طمع اجانب و مفتخوار را بنمایند.^۴

« جوان‌هایی که شب‌های قدر در مساجد گرد هم آمدند، این رابطه را حفظ کنند؛

آن جوان‌هایی که شب‌های قدر در مساجد، حسینیه‌ها و حرم‌های مطهر گرد هم
آمدند، گریه کردند، دعا خواندند، قرآن سر گرفتند، احیاء گرفتند و دل‌هایشان را با
نور محبت الهی نورانی کردند، این رابطه را حفظ کنند، که از آن بهره‌مند خواهند
شد. این‌شاء‌الله در طول زمان، در سال‌های دیگر، روز به روز این رابطه بیشتر خواهد
شد؛ انسان از این راه هست که به کمال مطلوب و غایت خلقت خود دست خواهد
یافت. موفقیت در همه میدان‌های زندگی هم به همین وابسته است.^۵

۱. بیانات در اولین روز ورود به ساری ۱۳۷۴/۰۷/۲۲.

۲. خطبه‌های نماز عید سعید فطر ۱۳۸۸/۰۶/۲۹.

۳. صحیفه امام، ج ۸، ص: ۳۶۱.

۴. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۲۶.

۵. خطبه‌های نماز عید سعید فطر ۱۳۸۵/۰۸/۰۲.

« انسان چقدر لذت می برد که می بیند به ابتکار مردم، افطارهای بی نام و نشان در مساجد داده می شود؛

این افطاری هایی که در شهرهای مختلف انسان می شنود که افراد خیر در مساجد، در معابر عمومی جمع می شوند، افطاری فراهم می کنند، مردم افطار می کنند، کارهای بسیار خوبی است؛ مایه صفا و صمیمیت و نزدیکی و در واقع حق ماه رمضان را ادا کردن است، که یکی از حقوق ماه رمضان، همین نیکی به برادران، همراهی با نزدیکان، با برادران مسلمان و کمک به یکدیگر است.^۱

انسان چقدر لذت می برد که می بیند در شب ولادت امام مجتبی (علیه السلام) در نیمه ماه رمضان، بالای سر یک نانوائی تابلو زده اند که امشب به عشق امام حسن (علیه السلام)، نان از این نانوائی صلواتی است؛ هر که می خواهد بیاید نان ببرد. این انفاق هایی که در افطارها - افطارهای بی نام و نشان، افطارهای در مساجد - به وسیله همین گونه کارهای ابتکاری مردم ما دادند، این یک درس ... است، یک تمرین ... است. بر خود سخت بگیریم، به دیگران انفاق کنیم.^۲

« مساجد را در دهه فجر فعال کنید؛

رابعاً، مساجد را در این دهه [فجر] فعال کنید. آقایانی از روحانیت مبارز هم در اینجا هستند، که می توانید از آن ها کمک بگیرید. البته هر سال مراسمی هست؛ اما تأمین کننده آن مقصودی که در ذهن خود آقایان بوده و ما هم به همان مقصود نظر داریم، نبوده و یا کمتر بوده است. بعضی از مساجد، خوب بوده و بعضی هم خوب نبوده است. مساجد عمده شهرها تهران و بقیه شهرستان ها باید فعال بشوند. سخنرانی و دعوت از مسئولان را کنار بگذارید. سخنرانی کوتاه باشد. یک نفر که بیاید، ده دقیقه یا بیست دقیقه صحبت بکند، بس است.^۳

۱. خطبه های نماز جمعه تهران در روز هجدهم رمضان ۱۴۲۹، ۱۳۸۷/۰۶/۳۰.

۲. خطبه های نماز عید سعید فطر ۱۳۸۶/۰۷/۲۱.

۳. بیانات در دیدار با اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی و مسئولان ستاد برگزاری دهه فجر ۱۳۶۹/۱۰/۱۱.

۲-۱-۳. اقامه مجالس دعا و عزاداری در مساجد

« جوانان حضور در مساجد و اقامه مجالس دعا و تضرع را جدی بگیرند؛ من به جوانان توصیه می‌کنم ... حضور در مساجد، اقامه مجالس دعا و تضرع و فهمیدن مفاهیم این دعاها را - که بفهمید با خدا چه می‌گویید و چه صحبت می‌کنید - جدی بگیرید.^۱»

« قدر مساجد را بدانید و آنها را هر چه بیشتر گرم و مجهز نگه دارید؛ باید قدر مساجد را دانست. باید در مساجد حضور پیدا کرد.^۲ مساجد و محافل دینی را ... هر چه بیشتر گرم و مجهز نگه دارید.^۳»

« همه مردم، به‌خصوص جوانان را به پر کردن مساجد و گرم نگهداشتن مراسم عزاداری توصیه می‌کنم؛ این جانب همه مردم - به‌خصوص جوانان - را به پر کردن مساجد و حضور در نمازهای جمعه و جماعت و گرم‌نگه‌داشتن مراسم عزاداری سالار شهیدان حسین بن علی (علیه السلام) توصیه می‌کنم.^۴»

« ۲-۲. مسئولین و نهادهای نظام

۲-۲-۱. لزوم اهتمام مسئولین به مساجد

« از چیزهایی که حتماً باید مورد توجه قرار گیرد و مسئولین به آن توجه کنند، پرداختن به مساجد است؛

یکی از چیزهایی که حتماً بایستی مورد توجه قرار بگیرد و مسئولین محترم به آن توجه کنند، پرداختن به مساجد است ... مساجد ... مراکزی هستند که به مردم

۱. بیانات در اولین روز ورود به ساری ۱۳۷۴/۰۷/۲۲.

۲. بیانات در دیدار علما، طلاب و اقشار مختلف مردم شهر مقدس قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی ماه ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

۳. صحیفه امام، ج ۲، ص: ۴۵۱.

۴. پیام به ملت شریف ایران، در پایان چهلمین روز ارتحال حضرت امام خمینی (ره) ۱۳۶۸/۰۴/۲۳.

معنویت می‌بخشد.^۱

« باید به مساجد خیلی اهتمام شود؛

به مساجد باید خیلی اهتمام بشود.^۲

« حمایت از فیلم‌هایی که صفوف جماعت و آنها که از کار دست کشیده و به مسجد

می‌روند را نشان می‌دهند؛

نمایش نماز جماعت مهجوری با جمع معدودی آن هم از فرسودگان بی‌نشاط، ترویج نماز جماعت نیست، همچنان که پخش صدای اذان از رسانه‌های صوت و تصویر، کافی نیست. جوان‌های ما هزاران صف جماعت پر شور و حال در سراسر کشور تشکیل می‌دهند، مردم زیادی از آنان که فیلم‌های سینمایی در گزارش واقعیت‌های زندگی آنان ساخته می‌شود، اهل نماز و نیاز و تهجدند، حنجره‌های بسیاری از روی ایمان و تعبد در هنگام اذان، صدا به این سرود معنوی بلند می‌کنند، گروه‌های انبوهی در هنگام نماز از کار روزانه دست کشیده به مسجد رو می‌آورند، اینها می‌تواند در ساخت‌های هنری، چهره زیبا و ترغیب‌کننده این فریضه نجات‌بخش را به همه نشان دهد.^۳

۲-۲-۲. سهولت دسترسی به مسجد در محل اجتماع مردم

« مسجدسازی و مسجدپردازی، در ردیف اول اعتبارات فوق برنامه مدیران آموزش و

پرورش و علوم قرار گیرد؛

به مدیران آموزش و پرورش و علوم یادآوری می‌کنم که سهم مسجدسازی و

مسجدپردازی باید در اعتبارات فعالیت‌های فوق برنامه، در ردیف اول و بیش از سهم

دیگر بخش‌های این سرفصل باشد.^۴

۱. بیانات در دیدار مسئولین اجرایی استان کرمانشاه، ۲۸/۰۷/۱۳۹۰.

۲. بیانات در دیدار با اعضای شورای مرکزی نمایندگان ولی فقیه در دانشگاه‌های کشور و مسئولان دفاتر نمایندگی ۱۳۶۹/۰۷/۰۸.

۳. پیام به اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۰/۰۶/۱۵.

۴. پیام به اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۰/۰۶/۱۵.

« دسترسی آسان به مسجد، نیاز ضروری مؤمنان و جوانان و نوجوانان ما است؛
دسترسی آسان به مسجد، نیاز ضروری مؤمنان و جوانان و نوجوانان ما است.^۱»

« در همه بناهای عمومی و جای‌هایی که مردم در آن گرد می‌آیند مسجد بنا شود؛
در همه بناهای عمومی و جای‌هایی که همواره به طبع حال، مردمی در آن گرد می
آیند مانند فرودگاه‌ها و ایستگاه‌های قطار و بندرها و عزیمت‌گاه‌های خودروهای همگانی
و ادارات دولتی و بوستان‌های شهری و مانند اینها نمازخانه‌ها یا مساجدی بنا کنند.^۲»

« در جاده‌های بیابانی مسجد به قدر کافی ساخته شود؛
در میان جاده‌های بیابانی، مسجد به قدر کافی ساخته شود.^۳»

« در شهرهای سر راه، در بیست و چهار ساعت، مسجد باز و آماده وجود داشته باشد؛
در شهرهای سر راه در همه بیست و چهار ساعت، مسجد باز و آماده وجود داشته
باشد.^۴»

« ۲-۳. متولیان و امام مسجد

« ۲-۳-۱. حفظ و فعال کردن مساجد

« علما و ائمه جماعات با آن سنگرهایی که دارند، مردم را در سنگر حفظ کنند؛
علما و ائمه جمعه و جماعات با آن سنگرهایی که دارند، مردم را در سنگر حفظ کنند
... خداوند، همه شما را حفظ کند و در این سنگرها محکم پابرجا نگه دارد و مجالس
را، مجالس عزارا، دسته‌جات را به طور کامل و شایسته ان شاء الله، حفظ کنیم.^۵»
« ائمه جماعات، مساجد را محکم نگه دارند و فعال تر کنند؛

۱. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۲. پیام به اجلاس نماز ۱۳۷۱/۰۶/۱۶.

۳. پیام به مناسبت گردهمایی سالانه نماز در شهر زنجان ۱۳۷۵/۰۶/۳۱.

۴. پیام به مناسبت گردهمایی سالانه نماز در شهر زنجان ۱۳۷۵/۰۶/۳۱.

۵. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۶۱.

ائمه جماعت باید این مساجد را محکم نگه دارند.^۱ ائمه محترم جماعات، مساجد را از همیشه فعال تر کنند.^۲

۳-۲-۲. برنامه ریزی برای اداره بهتر و پیشرفت مساجد

« باید از سوی علما و مسئولان روحانی، نظمی برای مساجد به وجود آید؛ تا خوب اداره شوند؛

مساجد و حسینیه‌ها و مجالس عزاداری را بایستی خوب اداره کرد. باید از سوی خود علما و مسئولان روحانی، نظمی برای این مراکز به وجود آید.^۳

« روحانیون و ائمه جماعات برای مساجد برنامه‌ریزی کنند؛

ما باید برای مساجد برنامه‌ریزی کنیم. غیر از خود علما و روحانیون و ائمه جماعات، چه کسی باید برنامه‌ریزی کند؟^۴

« برای تحوّل بخشیدن و پیشرفت دادن به مساجد باید برنامه ریزی کرد

ما با مساجد و مجالس تبلیغ چه کرده‌ایم و چه می‌خواهیم بکنیم؟ این سؤال است که ما باید از خودمان بکنیم ... مساجد که فقط در و دیوار نیست. این سؤال واجب است که ما باید از خودمان بکنیم، و اگر نکنیم، دیگران از ما سؤال می‌کنند که شما برای تحوّل بخشیدن و پیشرفت دادن به مساجد چه کارهایی می‌خواهید بکنید و چه برنامه‌هایی در پیش دارید.^۵

« مسئولین مساجد مراقب باشند برنامه‌های جنبی جوری نباشد که با خلوت معتکفین

منافات پیدا کند؛

۱. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۲.

۲. پیام به اجلاس نماز ۱۳۷۶/۰۷/۰۷.

۳. سخنرانی در دیدار با اعضای جامعه روحانیت مبارز و مجمع روحانیون مبارز تهران، علما و ائمه جماعت و جامعه و عاظ تهران و اعضای شورای هماهنگی سازمان تبلیغات اسلامی، در آستانه ماه محرم ۱۳۶۸/۰۵/۱۱.

۴. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و عاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

۵. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و عاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

اگرچه که اجتماع هزاران نفر در جاهای مختلف یک فرصت خوبی است و شنیده‌ایم بعضی از مسئولین مساجد، در این فرصت‌ها برنامه‌های جمعی می‌گذارند که مثلاً افراد، بیشتر استفاده نکنند؛ لکن من می‌خواهم عرض بکنم این برنامه‌های جنبی مراکز اعتکاف، جوری نباشد که با خلوت هر کدام از معتکفین منافات پیدا کند.^۱

۳-۲-۳. اهتمام به ابعاد تبلیغی، آموزشی و فرهنگی - هنری

« اگر امام جماعت مصلحت دانست می‌تواند از وسایل تبلیغاتی جدید استفاده کند؛ من نمی‌گویم حتماً بیاییم در مساجد از وسایل و دستگاه‌های تبلیغاتی جدید مثل فیلم و این‌طور چیزها استفاده کنیم حالا اگر در موردی امام جماعتی مصلحت دانست، بحث دیگری است اما من عرض می‌کنم که همان شیوه گذشته را هم می‌توان با محتوای بهتر ادامه داد؛ این کار را باید بکنیم.^۲

« در هر محل، میان مسجد و مراکز آموزشی همکاری و پیوند تعریف شده و شایسته‌ای برقرار گردد؛

میان مسجد و مراکز آموزشی در هر محل، همکاری و پیوند تعریف شده و شایسته‌ای برقرار گردد.^۳

« روحانی مسجد با همکاری بسیج، کانون‌های فرهنگی-هنری مساجد را مؤثر کنند؛ من سفارش می‌کنم که کانون‌های فرهنگی - هنری مساجد را فراموش نکنید؛ البته با همکاری بسیج ... روحانی مسجد ... با همکاری بسیج، این کانون‌های فرهنگی - هنری مساجد را مؤثر کنید، برایش کار کنید. بنشینید فکر کنید، مطالعه کنید و سخنی که متناسب با نیاز آن جوانی است که آنجا حضور پیدا می‌کند، فراهم کنید. مطالعه کنید. کتاب‌هایی وجود دارد که می‌شود از این کتاب‌ها استفاده کرد. کتاب‌هایی هست؛ بروید بپرسید، تحقیق کنید از کسانی که اهلش هستند.

۱. دیدار اقدار مختلف مردم به مناسبت میلاد حضرت علی (علیه السلام) ۱۳۸۷/۰۴/۲۶.

۲. همان.

۳. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

خودتان را مجهز کنید، مسلح به سلاح معرفت و استدلال کنید، بعد به این کانون‌های فرهنگی - هنری بروید و پذیرای جوان‌ها باشید.^۱

« ۲-۴. نیروی مقاومت بسیج

« مساجد را رها نکنید و مساجد را مسجد نگه دارید؛

مساجد را رها نکنید. نیروی مقاومت بسیج، بهترین جایی که دارد، همین مساجد است. منتها مساجد را مسجد نگه دارید.^۲

« نماز را به جماعت در مسجد بخوانید و در مراسم دینی مسجد و تبلیغات آن شرکت کنید؛

اول وقت، نماز را به جماعت، پشت سر پیش‌نماز هر مسجدی که در آن هستید، بخوانید. در مراسم دینی مسجد و تبلیغات آن شرکت کنید. در مراسم دعا و قرآن و مراسم مذهبی شرکت کنید.^۳

« با امام جماعت و عبادت‌کنندگان مسجد، صمیمی باشید و این صمیمیت را بیشتر کنید؛

با امام جماعت مسجد، با عبادت‌کنندگان مسجد و با مؤمنینی که در مسجدند، برادرانه صمیمی باشید - که بحمدالله هستید - و آن را حفظ کنید و بیشتر کنید.^۴

« شما و امام جماعت مشترکاً مسجد را حفظ کنید؛

شما و امام جماعت آن مسجد - هر کس که هست - مشترکاً مسجد را حفظ کنید.^۵

« حضور روحیه‌های بسیجی باید محیط مسجد را زنده، پرنشاط، آینده‌پو و لبریز از امید

۱. در دیدار علما و روحانیون خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۰۷/۱۹.

۲. بیانات در دیدار فرماندهان «بسیج» سراسر کشور ۱۳۷۱/۰۸/۲۷.

۳. بیانات در دیدار فرماندهان «بسیج» سراسر کشور ۱۳۷۱/۰۸/۲۷.

۴. بیانات در دیدار فرماندهان «بسیج» سراسر کشور ۱۳۷۱/۰۸/۲۷.

۵. بیانات در دیدار فرماندهان «بسیج» سراسر کشور ۱۳۷۱/۰۸/۲۷.

سازد؛

حضور جوانان و روحیه‌های بسیجی باید محیط مسجد را زنده و پرنشاط و آینده‌پو و لبریز از امید سازد.^۱

« ۲-۵. حوزه‌های علمیه و روحانیون

« حوزه‌های علمیه، روحانیان را برای مدیریت خردمندان و مسئولان و عاشقانه در مسجد آماده نمایند؛

مدیریت محتوایی و معنوی مسجد که بر دوش روحانی مسجد است باید خردمندان و مسئولان، و حتی عاشقانه باشد. حوزه‌های علمیه برای آماده‌سازی روحانیانی در اینتراز، وظیفه‌ای ذاتی و طبیعی دارند.^۲

« حوزه‌های علمیه و مراکز رسیدگی به امور مساجد در همه جا باید امامان جماعت را یاری دهند؛

امامان جماعت باید آماده‌سازی خویش برای طبابت معنوی را وظیفه حتمی خود بدانند و مراکز رسیدگی به امور مساجد و حوزه‌های علمیه در همه جا ... [امامان جماعت] را یاری دهند.^۳

« علمای دینی و فضلا، امامت مسجد را وظیفه‌ای بزرگ بشمرند؛

علمای دینی و فضلا ... امامت در مسجد را نیز وظیفه‌ای بزرگ بشمرند.^۴

« علمای دینی و فضلا به عمران معنوی مساجدی که در آنها نماز جماعت اقامه نمی شود، بپردازند؛

علمای دینی و فضایی که در بخش‌های گوناگون دولتی به خدماتی اشتغال

۱. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۲. پیام به بیستمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.

۳. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۴. پیام به اجلاس نماز ۱۳۷۷/۰۶/۱۸.

دارند، شایسته است که به عمران معنوی مساجدی که در آنها نماز جماعت اقامه نمی‌شود، بپردازند.^۱

« فضایی که در بخش‌های گوناگون دولتی مشغولند، امامت در مسجد را وظیفه‌ای بزرگ بشمرند؛
علمای دینی و فضایی که در بخش‌های گوناگون دولتی به خدماتی اشتغال دارند، ... امامت در مسجد را نیز وظیفه‌ای بزرگ بشمرند.^۲

« فضایی که برای فراگیری علم به قم رفته‌اند به شهرهای خود بروند و مساجد را آباد کنند؛
فضایی که برای فراگیری علم به قم رفته‌اند [بیایند هجرت کنند، یا اگر هم به کلی نمی‌آیند، در ایام خاص بیایند. سالی دو ماه، سه ماه، چهار ماه اینجا بیایند. بین مردم بروند، به روستاها بروند، به شهرها بروند، مساجد را آباد کنند. بنابراین مسئله علم، مسئله مهمی است.^۳

« ۲-۶. دانشگاه و دانشگاهیان

« در دانشگاه پرچم اسلام را بالا ببرید و مسجد بسازید؛
آقایان سعی کنید در دانشگاه پرچم اسلام را بالا ببرید؛ تبلیغات مذهبی بکنید؛ مسجد بسازید؛ اجتماعاً نماز بخوانید؛ تظاهر به نماز خواندن بکنید. وحدت مذهبی لازم است.^۴

« من تکلیفم را باید ادا کنم و به شما دانشگاهی‌ها بگویم بروید مساجد را پر کنید؛
من تکلیفم را باید ادا کنم، به شما بگویم. شما دانشگاهی‌ها، شما دانشجویها،

۱. پیام به اجلاس نماز ۱۸/۰۶/۱۳۷۷.

۲. پیام به اجلاس نماز ۱۸/۰۶/۱۳۷۷.

۳. بیانات در جمع روحانیون شیعه و اهل سنت کرمانشاه، ۲۰/۰۷/۱۳۹۰.

۴. صحیفه امام، ج ۱، ص: ۲۶۷.

همه‌تان مساجد را بروید پر کنید. سنگر است اینجا. سنگرها را باید پر کرد.^۱

« منافات ندارد که دانشگاهی باشید و مسجد هم بروید؛

هم دانشگاه‌ها را حفظ کنید، هم مساجد را حفظ کنید، منافات با هم ندارد.

دانشگاهی باشید، مسجد هم بروید. مساجد را هم تعمیر کنید.^۲

« مسجد دانشگاه‌ها و مدارس، جایگاه امن و صفا باشد؛

در دانشگاه‌ها و دیگر مراکز انسانی انبوه، مسجد می‌تواند جایگاه امن و صفا باشد،

و امام جماعت، غمگساری و راهنمایی و همدلی را در کنار اقامه نماز، در آن مهبط

رحمت و هدایت الهی به نمازگزاران هدیه کند.

مجامع دانشجویی و دانش‌آموزی در آن صورت، جذاب‌ترین مرکز تجمع خود را

مسجد دانشگاه و مدرسه خواهند یافت و پایگاه تقوا، پایگاه فعالیت جوانان خواهد

شد.^۳

۱. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۳۹۳.

۲. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۵۰۱.

۳. پیام به اجلاس سراسری نماز ۱۶/۰۶/۱۳۸۱.

فصل چہارم

امام جماعت تراز اسلامی

۱. منزلت و جایگاه

« ۱-۱. اهمیت پیش نماز و پیش نمازی

« به سنت پیش نمازی، خیلی معتقدم؛ کار خوب، مؤثر، پر فعالیت و پرتلاشی است؛ من به این سنت پیش نمازی، خیلی معتقدم. شاید بعضی‌ها هم واقعاً قبول نداشته باشند؛ اما خود من چون مدّت‌ها پیش نماز بوده‌ام و پیش نمازی کرده‌ام، می‌دانم که پیش نمازی، چقدر کار خوب و مؤثر و پر فعالیت و پرتلاشی است. غالباً کسانی که پیش نمازی نکرده‌اند، نمی‌دانند پیش نمازی یعنی چه! بعضی‌ها هم که در مسجد نمازی خواندند و فوری بیرون دویدند و دنبال کار دیگری رفتند، آنها هم طعم پیش نمازی را نمی‌فهمند.^۱

« اگر خللی در موقعیت ائمه جماعت وارد شود، اجانب چپاولگر به آمال خود خواهند

رسید؛

کراراً سفارش علمای اعلام و ائمه جماعت محترم و خطبای ارجمند و سایر

۱. بیانات در دیدار با اعضای شورای مرکزی نمایندگان ولی فقیه در دانشگاه‌های کشور و مسئولان دفاتر نمایندگی ۱۳۶۹/۰۷/۰۸.

خدمتگزاران به شریعت مطهره را نموده‌ام. لازم است ملت معظم بدانند که اگر خدای نخواستہ خللی در موقعیت این جماعت - که پاسداران اسلام و قرآن هستند - وارد شود، اجانب چپاولگر به آمال خود خواهند رسید و رشته امور از دست خواهد رفت. روشنگری این قشر محترم بود که ملت را با روحیه اسلامی به هیجان آورد. خدمت این طبقه را نباید فراموش کرد و اکنون نیز با کمک این طبقه است که در تمام کشور، اوضاع رو به آرامش است.^۱

« امروز اسلام به شما ائمه جماعات که شاخص و اولی هستید، سپرده شده است؛ روحانیون در هر جا که هستند، چه ائمه جمعه و چه ائمه جماعات و چه کسان دیگری که مشغول شغل روحانی هستند، اسلام امروز به ملت ما و به شما که شاخص هستید و اولی هستید سپرده شده است. ما امروز همه پاسدار اسلام هستیم.^۲

« امروز اسلام در دست ائمه جماعت و دیگر روحانیون امانت است؛ روحانیون در سرتاسر کشور، چه جوان‌ها که در میدان‌ها می‌روند و فداکاری می‌کنند و چه آن‌هایی که در مدارس مشغول تحصیل علوم هستند و چه آن‌هایی که مشغول به تدریس هستند و چه آن‌هایی که ائمه جمعه و جماعات هستند و چه آن‌هایی که در دادگاه‌ها و مقامات قضایی هستند و چه آن‌هایی که در کمیسیون‌ها و جاهای دیگر هستند، توجه کنند که اسلام در دست شما طایفه بالخصوص امانت است.^۳

« ۱-۲. نقش تاثیرگذار ائمه جماعت

« روحانی پرهیزگار، خردمند، کارشناس و دلسوز در مسجد، روح و مایه حیات مسجد است؛

۱. صحیفه امام، ج ۶، ص: ۲۶۴.

۲. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۴۳۵.

۳. صحیفه امام، ج ۱۴، ص: ۱۸۸.

روحانی پرهیزگار، خردمند، کارشناس و دلسوز در مسجد، همچون پزشک و پرستار در بیمارستان، روح و مایه حیات مسجد است.^۱

« ائمه جمعه و جماعت پدر ملت هستند؛

ائمه جمعه، ائمه جماعت، روحانیون محترم، اینها باید توجه به این معنا داشته باشند که اینها پدر هستند از برای ملت.^۲

« آنچه مردم را مجتمع می کند همین ائمه جماعت و جمعه هاست؛

آنچه مردم را مجتمع می کند همین ائمه جماعت و جمعه هاست. شما در کرمان و دیگران در سایر شهرها سعی کنید مسائل خودتان را مطرح کنید و با یکدیگر تفاهم داشته باشید، مردم هم که در صحنه حاضر و ناظرند، دیگر هیچ ترسی نیست.^۳

« مدیریت محتوایی و معنوی مسجد بر دوش روحانی مسجد است؛

مدیریت محتوایی و معنوی مسجد... بر دوش روحانی مسجد است.^۴

« ۱-۳. لزوم توجه مردم به ائمه جماعت

« ائمه جماعت در مساجد را محترم و مهم بشمارید؛

امامت جماعت در مساجد را محترم بشمارید، مهم بشمارید. کسانی که شایستگی دارند، امامت مساجد خیلی مهم است.^۵

« چشم و گوش و همه هوش مردم به امام جماعت توجه دارد؛

۱. پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۸۹/۰۷/۲۰.

۲. صحیفه امام، ج ۱۹، ص: ۲۵۰.

۳. صحیفه امام، ج ۱۶، ص: ۲۶۰.

۴. پیام به بیستمین اجلاس سراسری نماز، ۱۳۹۰/۰۷/۱۹.

۵. در دیدار علما و روحانیون خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۰۷/۱۹.

من در جوانی در یکی از شهرهای اینجا وقتی که رفتم دیدم که - محلات، محلات معروف رفتم دیدم که - مردم اینجا صالحند. فرق دارند با جاهای دیگر. خوبند مردمشان. کم در آنها پیدا می‌شود که منحرف باشد. بعد که توجه پیدا کردم دیدم که عالم آنجا - آن وقتی که من بودم - عالم آنجا عالم خوب، علمای آنجا علمایی بودند که خیلی خوب بودند. مردم چشمشان و گوششان و همه هوششان توجه دارد به اینکه این آقا! این امام جماعت، این چه جور است.^۱

۱ .. صحیفه امام، ج ۱، ص: ۲۵۰.

۲. آسیب‌ها و چالش‌ها

« ۱-۲. آفات

۱-۲-۱. کوتاهی و ضعف در وظایف اصلی

« متأسفانه حضور روحانی در مسجد و انجام وظیفه پیش‌نمازی مسجد ضعیف شده است؛ ما باید صبح‌ها و ظهرها و شب‌ها برویم و با مردم نماز بخوانیم؛ این اولی‌ترین و ضروری‌ترین کار ما در مساجد است... اینک ظهر بشود، از ظهر یک ساعت هم بگذرد، کسی در خیابان راه برود، اما احساس نکند که ظهر شده است، آیا این قضیه با آن ادعا می‌سازد؟! اگر ما مساجد را گرم نگه نداریم، در مساجد حضور نداشته باشیم و در حدّ توان و امکان یک روحانی و پیش‌نماز به مسجد نرسیم، چطور می‌توانیم توقع کنیم که به هنگام اذان ظهر مردم دکان‌هاشان را ببندند و بیایند پشت سر ما نماز بخوانند؟! ما باید آنجا باشیم تا زمینه برای آمدن مردم فراهم بشود. البته آمدن مردم هم تبلیغات و گفتن می‌خواهد؛ اما زمینه و مقتضی آن، عبارت از حضور ما در آنجاست، که متأسفانه ضعیف شده است؛ ما باید این‌ها

را علاج کنیم.^۱

« با روحانیونی که در یک اداره‌ای مشغول کار می‌شوند، در حالی که پیش‌نماز مسجد هم هستند، مخالفم؛

من با روحانیونی که در یک اداره‌ای مشغول کار می‌شوند، در حالی که پیش‌نماز فلان مسجد هم هستند، مخالفم؛ چون یک روز در هفته، دو روز در هفته، سه روز در هفته برای اقامه نماز جماعت به مسجد نمی‌روند. می‌گوییم چرا؟ می‌گوید گرفتار شدم؛ سرم شلوغ بود. یا می‌رود نماز، ولی دیر می‌رود؛ مردم در صف جماعت منتظر نشسته‌اند؛ حالا آقا بعد از مدتی دوان دوان می‌آید؛ گاهی یک کیف سامسونت هم دستش است! من با این روش موافق نیستم.^۲

« اگر ائمه جماعت وظایفی که محول به آنهاست را فراموش کنند، کم کم ملت از آنها جدا می‌شوند؛

چنانچه بین روحانیون، تمام طبقاتی که روحانیت شامل آنهاست، از علما و فقها، از محصلین، از خطباء، ائمه جماعت، همه اینها، اگر آن وظایفی که محول به خودشان است، آن وظایف را فراموش کنند، و یک راه دیگری که محول به آنها نیست بروند، این هم یک خلاف نظمی است، و این خلاف نظم موجب این می‌شود که اولاً شما را در بین ملت یک جور دیگری، غیر از آنکه واقعیت هست معرفی کنند و ملت را از شماها کم کم جدا کنند. همین مسئله‌ای که در اوایلی که رضا خان آمد و کودتا کرد و بعد مستقر شد، همان برنامه‌ها دارد حالا شروع می‌شود.^۳

« اگر ائمه جماعات در عمل شخصی کوتاهی کنند، ایمان مردم به روحانیت و اسلام سست خواهد شد؛

آقایانی که در شهرها به تدریس، یا امامت جمعه، یا امامت جماعات، یا منبر

۱. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعاظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

۲. دیدار با روحانیون ۱۳۸۵/۰۸/۱۷.

۳. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۹.

مشغولند ... [بدانند] اگر خدای نکرده ما در تکلیف [شخصی در عمل] ... سستی کنیم و کوتاهی بخرج بدهیم، ایمان مردم به معنویت روحانیت سست خواهد شد.^۱ اگر خدای نخواستہ در منبر شما چیزی بگویید که خودتان عاملش نیستید و مسجد چیزی بگویید که خودتان بر خلاف او عمل می‌کنید، مردم دل‌هاشان از شما منصرف می‌شود و این کم کم موجب شکست اسلام می‌شود و این به عهده همه ماست.^۲

« منش روحانی مسجد نباید فرماندهی باشد و با امر و نهی و پسر و پیشرو رفتار کند؛ منش روحانی نباید فرماندهی باشد؛ هر چند تشریفات فرماندهی اصلاً مردمی محض است. شما فرض کنید در فلان محله تهران یا هر شهر دیگری پیش‌نماز یک مسجد هستید. پیش‌نماز یک مسجد چگونه رفتار می‌کند؟ با امر و نهی و پسر و پیشرو رفتار می‌کند؟ اگر بکند، مردم به نمازش نمی‌آیند.^۳

« نباید بین روحانی و بسیج مسجد، اختلاف به وجود آید؛ بد است که بین روحانی مسجد و بسیج مسجد، اختلاف به وجود بیاید.^۴

« ائمه جماعات بر سر یک چیزهایی که مربوط به نفسانیت است نزاع نکنند؛ به مردم، به دستجات مختلف، به همه ائمه جمعه، ائمه جماعات، روحانیون سراسر کشور و سایر قشرها این معنا توصیه بشود که در سر یک چیزهایی که مربوط به نفسانیت است نزاع نکنند. آن طور نیست که بعضی نزاع‌ها مربوط به اسلام باشد، به خدا باشد. برای خدا انسان نمی‌شود اهانت کند به مؤمن، برای خدا انسان نمی‌شود که کشف ستر مؤمن بکند، این‌ها همه برای این است که نفسیت انسان این جور است.^۵

۱. سخنرانی در جمع علما و روحانیون استان لرستان ۱۳۷۰/۰۵/۳۰.

۲. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۴۹۴.

۳. بیانات در دیدار مسئولان عقیدتی، سیاسی نیروی انتظامی ۱۳۸۳/۱۰/۲۳.

۴. در دیدار علما و روحانیون خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۰۷/۱۹.

۵. صحیفه امام، ج ۲۰، ص: ۳۰۰.

۱-۲-۲. تضعیف انقلاب و نظام اسلامی

« ائمه جماعات توجه کنند که در رفتار، کردار و گفتارشان چیزهایی که مضر به جمهوری اسلامی است نزنند؛

ائمه جمعه و جماعات و روحانیون دیگری که با مردم سرو کار دارند ... توجه نکنند به اینکه این جمهوری اسلامی ربطش به آنها بیشتر از دیگران است و این جمهوری اسلامی اگر از - خدای نخواستہ - یک نفر روحانی صدمه ببیند، بیشتر از دیگران مؤاخذه دارد. باید آقایان توجه نکنند، در رفتارشان، در کردارشان، در گفتارشان؛ چیزهایی که مضر به حال جمهوری اسلامی [است] نزنند.^۱

« از ائمه جماعات قابل پذیرش نیست که بگویند، انقلاب به اینجا رسیده و دیگر ما بی طرف باشیم و کنار برویم؛

امروز آن چیزی که وظیفه همه ملت ما هست و این وظیفه بر دوش روحانیون بیشتر است و بر دوش خطبای اسلام - گویندگان - هم بیشتر است، این است که کوشش کنند که باقی بماند این جنبش و جلو برود. توده‌های مردم آن طور که ملاحظه می‌کنید، حاضرند برای پذیرایی حرف‌هایی که گفته می‌شود از روحانیون یا از خطبا. و لهذا، حجت بر روحانیون و بر خطبا و بر گویندگان، بر ائمه جماعت و همه قشرهای روحانی از طرف خدا، تمام است. شما در زمان محمدرضا و رضا عذر داشتید که ما چه بکنیم؟ ما که با دست خالی نمی‌توانیم به جنگ مسلحانه اینها برویم. مردم هم که به ما گوش نمی‌دهند که ما حرف بزنیم. حرف‌ها را هم نمی‌گذارند گفته بشود. اینها عذرهایی بود که در آن وقت بود، لکن امروز این عذر هست؟ پیش خدا پذیرفته است؟ امروز گویندگان، نویسندگان، علما، در هر جا که هستند، پذیرفته است از آنها که این انقلاب اسلامی به اینجا که رسیده، دیگر ما بی طرف باشیم، کنار برویم؟^۲

۱. صحیفه امام، ج ۱۶، ص: ۴۱۵.

۲. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۳۲۷.

« ائمه جماعات توجه داشته باشند که اگر دخالت‌های بیجا انجام دهند، جمهوری اسلامی لکه‌دار می‌شود؛

همه آقایانی که در هر جای از این کشور هستند و صدای من را می‌شنوند، چه از طبقه علما و ائمه جماعات و جمعه و چه از طبقه خطبا - که آنها هم از علما هستند - و کسانی که در بلاد - از روحانیون - متصدی این امور هستند، توجه به این معنا داشته باشند که امروز آبروی جمهوری اسلامی به دست شما بسته است. اگر - خدای نخواست - یک دخالت‌های بیخود و بیجا، یک کارهایی که از روحانیون صحیح نیست، انجام بدهید، این جمهوری اسلامی لکه‌دار می‌شود.^۱

« اگر ائمه جماعت، قدم و کلامی بر خلاف مصالح اسلام بردارد، معاقب است؛

اگر ائمه جمعه و ائمه جماعت و کسانی که در این جمهوری اسلامی از روحانیین مشغول یک کاری هست، اگر - خدای نخواست - یک قدمی، یک کلامی بر خلاف مصالح اسلام بردارد، معاقب است...متصدیان همه امور که مشغول به خدمت هستند، اگر - خدای نخواست - یک خلافی در کار باشد و لو اشتباهاً باشد، باید با کمال دقت ملاحظه کنند و مذاقه کنند که مبدا یک مطلبی واقع بشود بر خلاف آنچه که باید واقع بشود.^۲

« ائمه جمعه و جماعات کوشش فرمایند از هر سخنی که موجب نگرانی و تفرقه شود خودداری نمایند؛

ائمه جمعه و جماعات - ایدهم الله تعالی - در خطبه‌ها و منابر و سایر گویندگان کوشش فرمایند که آرامش در کشور برقرار باشد و از هر سخنی که موجب نگرانی مردم و تفرقه شود خودداری نمایند.^۳

۱. صحیفه امام، ج ۱۶، ص: ۳۴۸.

۲. صحیفه امام، ج ۱۶، ص: ۲۷۹.

۳. صحیفه امام، ج ۱۴، ص: ۲۰۲.

« اگر از مسئول دولتی مطلبی که بر خلاف ذائقه شما یا اسلام است صادر شود، تضعیف نکنید، نصیحت کنید؛

ائمه جماعات ... توجه به این معنا داشته باشند که ... مأمورینی که از دولت می آیند، در همه جا، مأمورین دولت اسلامی هستند. اگر - خدای نخواستہ - از یک مأمور که من حیث اینکه درست اطلاع بر مسائل ندارد یا اشتباه می کند، یک مطلبی که بر خلاف ذائقه شماست یا بر خلاف مسائل اسلامی است، از او صادر بشود، مقابله نکنید، تضعیف نکنید، او را نصیحت کنید.^۱

« ۲-۲. توطئه‌ها

« سلطه‌گران در بلاد اسلامی با جدا کردن مردم از امام جماعت می‌خواهند ملت‌ها را تحت سلطه در بیاورند؛

اینها با مطالعه‌های طولانی که از مردم شرق و مسلمانان و بلاد اسلامی دارند و داشته‌اند، و کارشناس‌های آنها در این بلاد اسلامی با شکل‌های مختلف آمده‌اند و مطالعه کرده‌اند و بررسی کرده‌اند، این را یافتند که توده‌های مسلمین با روحانیین نزدیکند، و روحانیین در آنها نفوذ دارند. در هر شهری ملای آن شهر، امام جماعت آن شهر با مردم روابط دارد و مردم از او حرف‌شنوی دارند، پس اگر بخواهند این ملت را بشکافند و تحت سلطه بیاورند باید مردم را از این روحانیین جدا و آنها را از آنها جدا کنند.^۲

« انحراف ائمه جماعات موجب می‌شود مخالفان دائماً انحرافات را بگویند و مردم را نسبت به علما اغفال کنند؛

امانت [اسلام] به دست ماهاست چنانچه به این امانت خیانت بکنیم؛ خیانت به اسلام است خیانت به احکام نورانی خداست؛ و خیانت به ملت‌های ضعیف است... روحانیون در سرتاسر کشور... و چه آنهایی که ائمه جمعه و جماعات هستند و چه

۱. صحیفه امام، ج ۱۶، ص: ۳۴۸.

۲. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۳۳۰.

آنهایی که در دادگاه‌ها و مقامات قضایی هستند و چه آنهایی که در کمیسیون‌ها و جاهای دیگر هستند، توجه کنند که... انحراف شما ولو بعضی از شما موجب می‌شود که اشخاصی که با شما و با اسلام دشمن هستند با قلم‌های خودشان و گفتار خودشان به شما حمله کنند و یک مطلب را بزرگ کنند: مجاهدات شما یک کلمه از آن گفته نشود، لکن انحراف شما دائماً گفته بشود و به گوش مردم خوانده بشود؛ مردم را از مجاهدات شما اغفال کنند.^۱

۱. صحیفه امام، ج ۱۴، ص: ۱۸۸.

۳. شاخص‌ها و ویژگی‌ها

« ۳-۱. الگو و سرمشق

« ائمه جماعت در کیفیت و کمیت نمازهای فریضه و نافله سرمشق دیگران باشند؛ ائمه جماعت ... مانند اصحاب معروف ائمه علیهم‌السلام در کیفیت و کمیت نمازهای فریضه و نافله سرمشق دیگران باشند.^۱

« اگر امام جماعت، آقای وارسته‌ای باشد و توجه به دنیا نداشته باشد، مردم از او تبعیت می‌کنند؛

اگر این امام جماعت و آقا، آقای وارسته‌ای باشد، توجه به دنیا نداشته باشد، توجه به خدا داشته باشد، مردم تبعیت از او می‌کنند. از این جهت یک تکلیف زاید بر همه تکالیف به عهده طبقه روحانیین است.^۲

۱. پیام به نهمین سمینار نماز ۱۸/۰۶/۱۳۷۸.

۲. صحیفه امام، ج ۱۱، ص: ۲۵۰.

« ائمه جماعت خیلی توجه داشته باشند که ترک اولی نکنند؛

آنهایی که مخالفند با روحانیت، می خواهند که یک نقطه ضعفی پیدا بکنند، این نقطه ضعف را بزرگ بکنند. اگر فرض کنید که از یک کسی که متکفل قضا هست یا از کسی که متکفل یکی از امور اجرایی - مثلاً - اگر هست، بخواهد یا حتی از ائمه جمعه و جماعت اگر یک وقت یک چیزی که به خیال آنها خلاف است یا ترک اولی هست، بدانند، این را بزرگش می کنند، دامن به آن می زنند، روی همین مقصدی که دارند که این طایفه وجه خودشان را از دست بدهند. آقایان باید این معنا را هم خیلی توجه بکنند که - خدای نخواستہ - از بعضی - مثلاً - جوانها، از بعضی طلبه های جوان، از بعضی علمای جوان، یک وقت یک چیزی که بر خلاف مذاق است و - خدای نخواستہ - بر خلاف شرع است این، پیدا نشود که اسباب دست بشود برای آنهایی که می خواهند نگذارند این کشور آرام باشد.^۱

« ۲-۳. مربی دلسوز

« یک واجب عینی بر ائمه جماعت است و آن اینکه باید هم خود و هم شعاعی که دارند را تربیت کنند؛

یک تکلیف الهی بزرگ معیناً بر هر یک از ماست. نه من تنها؛ نه آقای تنها؛ نه شما تنها؛ یک تکلیف الهی به طور وجوب عینی بر همه افراد ما طلبه ها و روحانیین است و آن حفظ خودمان؛ که یک وقت قدم خلاف نگذاریم؛ و حفظ کسانی که با ما رابطه دارند. هر کس به اندازه خودش؛ یکی امام جماعت است آن جمعیت را، یعنی آقای یک شهر است به همان مقداری که هست. یکی طلبه است و توی مدرسه است، با آنهایی که تماس دارد. همه ما الآن موظفیم در این زمانی که ما مدعی هستیم که می خواهیم آن رژیم نباشد و یک رژیم روحانی، یک رژیم انسانی، یک رژیم اسلامی باشد. اگر در این وقت که ما این ادعا را داریم که ما آن رژیم را کنار گذاشته ایم و می خواهیم اسلام را بیاوریم روی کار، اسلام را هم ماها

۱. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۳۷۹.

باید معرفی‌اش بکنیم، اگر در یک همچو مقطع از زمانی، خدای نخواستہ ملت از ما یک چیزی دید که نباید ببیند، یک مسائلی دید که نباید باشد، این اسباب این می‌شود که روحانیت شکست بخورد. با شکست روحانیت، اسلام شکست خورده است. این تکلیفی است که بر همه ماست، و هر کدام باید هم شخص خودمان را و هم شعاعی که داریم تربیت بکنیم.^۱

« ائمه جماعات با دیده رحمت به نظام و متصدیان امور نظاره و با موعظه حسنه، خطاکاران را تربیت کنند؛

از عموم علمای عظیم الشان و ائمه جمعه و جماعات تقاضا دارم که با دیده رحمت و عطف به جمهوری اسلامی و متصدیان امور نظاره کنند و با ارشاد و موعظه حسنه، خطاکاران را تربیت کنند و کجی‌ها را راست فرمایند که این شیوه انبیای عظام و اولیای خداوند است. و تأثیر موعظه حسنه در نفوس بسیار زیادتر است از عیبجویی و بدگویی، و ممکن است قلم‌ها و زبان‌های عیبجو در بعضی از نفوس عصیان بیاورد و به جای اثر مثبت و نیکو اثر منفی و بد به جا گذارد و به جای اصلاح، موجب افساد شود. باید حضرات اعلام بدانند که با وجود اشتباه و خطا در متصدیان امور آثار نیک و مثبتی که در کشور به دست متصدیان و به کمک ملت عزیز انجام گرفته بسیار بیشتر است از اشتباهات و خطاها، و چنانچه تمام قلم‌ها و زبان‌ها به ارشاد آنان به کار افتد و با دیده رحمت و سنت انبیاء علیهم‌السلام با آنان رفتار شود، بزودی با تأیید خداوند رحمان، امور اصلاح و نقیصه‌ها مرتفع می‌شود.^۲

« ۳-۳. پر تلاش و پر کار

« پیش‌نمازی یعنی روحانی، مسجد را واقعاً محل کار خود بدانند؛

پیش‌نمازی، یعنی آدم مسجد را واقعاً محل کار خودش بدانند؛ قبل از وقت، حتی قبل از دیگران، به آن جا برود؛ اوضاع مسجد را ببیند؛ اگر اشکالاتی در وضع ظاهری

۱. صحیفه امام، ج ۱۰، ص: ۲۴.

۲. صحیفه امام، ج ۱۴، ص: ۲۱۷.

مسجد هست، برطرف کند.^۱

« پیش‌نماز باید مسجد را خانه، جایگاه و اداره خود بداند و وقتی وارد مسجد شد،
«کالسمک فی الماء» باشد؛

پیش‌نماز مسجد، باید مسجد را خانه خود، جایگاه خود و اداره خود بداند؛ وقتی وارد مسجد شد، «کالسمک فی الماء» باید باشد؛ احساس کند که اینجا جای اوست و عجله‌ای برای بیرون رفتن از مسجد نداشته باشد؛ این درست است. جلسات مذهبی هم همین‌طور است. البته در درجه اول مسجد، بعد هم در درجه بعد، جلسات مذهبی و عرفیات فراوانی که ما در این زمینه بحمدالله داریم. این اولین وظیفه ماست و این را باید قدر بدانیم.^۲

« ائمه جماعت در تحصیل شرایط نماز مقبول مجاهدت بلیغ کنند؛

ائمه جماعت و کسانی که در عمل، خود مقتدای دیگرانند، در تحصیل شرایط نماز مقبول مجاهدت بلیغ کنند.^۳ ائمه جماعت ... نماز را که ده‌ها سال پیش از انقلاب در کشور ما مورد بی‌مهری و تهاجم تبلیغات گوناگون قرار گرفته بود، در کیفیتی شایسته همگانی کنند.^۴

« ۳-۴. مردمی و جوان‌گرا

« پیش‌نماز باید مردمی باشد؛ یعنی با مردم گرم بگیرد، جواب مسئله‌شان را بدهد و مشکل مردم را تسکین دهد؛

همیشه گرم‌ترین نماز جماعت‌ها متعلق به پیش‌نمازهای مردمی است: با مردم گرم می‌گیرند؛ با مردم خوش اخلاقی می‌کنند؛ بی‌حوصلگی نشان نمی‌دهند؛ بدخلقی نشان نمی‌دهند، جواب مسئله‌شان را می‌دهند؛ یک وقت اگر کسی

۱. بیانات در دیدار با اعضای شورای مرکزی نمایندگان ولی فقیه در دانشگاه‌های کشور و مسئولان دفاتر نمایندگی. ۱۳۶۹/۰۷/۰۸.

۲. دیدار با روحانیون ۱۳۸۵/۰۸/۱۷.

۳. پیام به نهمین سمینار نماز: ۱۳۷۸/۰۶/۱۸.

۴. پیام به نهمین سمینار نماز: ۱۳۷۸/۰۶/۱۸.

بیماری و مشکلی داشته باشد، اگر با پول نتوانند، با اخلاق آن مشکل را تسکین می دهند.^۱

« پیش‌نماز باید خود را بر مردم عرضه کند و در معرض مراجعات مردم قرار دهد؛ پیش‌نماز ... [باید] سجاده‌اش را پهن نماید؛ منتظر مردم بماند که بیایند؛ با یک یک افرادی که می‌آیند، تا آن جایی که می‌تواند، تماس بگیرد؛ به آنها محبت بکند؛ از آنها احوال‌پرسی نماید؛ اگر مشکلی دارند، در آن حدی که برایش میسر است، برطرف کند، نه این که پادوی کارهای خدماتی مردم بشود - در بعضی از مساجد، چنین چیزهایی وجود دارد که قطعاً غلط است - در آن جا بنشیند، مردم به او مراجعه بکنند، درد دل بکنند، خودش را بر مردم عرضه کند، در معرض مراجعات مردم قرار بدهد؛ نماز را که تمام کرد، برای مردم مسئله و تفسیری بگوید، حرفی بزند و بلند شود، بیرون برود؛ یعنی این طور، ساعتی از وقت خودش را در این جا صرف بکند.

به نظر من، این طور پیش‌نمازی، یک فرد خیلی مفید و مؤثر و با برکت و جلب‌کننده عواطف است. در سایه چنین پیش‌نمازی‌ای است که وقتی او به آن کسانی که با مسجدش سروکار و رفت و آمد دارند؛ حتی کسانی که وقت هم نمی‌کنند به مسجد بروند، اما دورادور می‌دانند و از دیگران شنیده‌اند که این آقا، چه آقای خوبی است، اشاره کند که فلان کار باید انجام بگیرد، نه بودجه می‌خواهد، نه قدرت قانونی می‌خواهد و نه بخش‌نامه لازم دارد؛ آن کار طبق نظر و گفته او انجام خواهد گرفت.^۲

« رفتار ائمه جماعت با مردم باید رفتار پدران و برادرانه باشد؛

ائمه جمعه، ائمه جماعت ... با مردم باید سمت پدری داشته باشند، اینها با مردم باید رفتارشان رفتار پدران باشد. بین خودشان برادر باشند، رفتار، رفتار برادری باشد.^۳

۱. بیانات در دیدار مسئولان عقیدتی، سیاسی نیروی انتظامی ۱۳۸۳/۱۰/۲۳.

۲. بیانات در دیدار با اعضای شورای مرکزی نمایندگان ولی فقیه در دانشگاه‌های کشور و مسئولان دفاتر نمایندگی ۱۳۶۹/۰۷/۰۸.

۳. صحیفه امام، ج ۱۹، ص: ۲۵۰.

« پیش‌نماز باید ابرویش گشاده و با مردم و جوانان مرتبط باشد؛

به عنوان آخوندی، دست ما گشاده نیست؛ اما ابرویمان که می‌تواند گشاده باشد. بنده خودم سال‌ها پیش‌نمازی کرده‌ام؛ می‌دانم انسان چگونه باید با مردم رفتار کند. وقتی نماز تمام می‌شد، برمی‌گشتم رو به مردم می‌نشستم. تسبیحات حضرت زهرا را هم که می‌گفتم، افراد می‌آمدند و می‌دیدند راه باز است. جوان می‌آمد، مزلف می‌آمد، بازاری می‌آمد، ریش‌دار می‌آمد، بی‌ریش می‌آمد. آن زمان، پوشیدن پوستین‌های وارونه در میان جوان‌های بیتل مد شده بود. یک روز رفتم نماز، دیدم یکی از همین جوان‌های آلامد که موهایش را روغن زده، آمده و صف اول کنار متدینین و بازاری‌های خوب و افراد محاسن سفید نشسته. احساس کردم این جوان با من حرفی دارد. نشستم و به او پاسخ نگاه دادم؛ یعنی اجازه دادم بیاید حرفش را بزند. جلو آمد و گفت آقا! من صف اول بنشینم، اشکال دارد؟ گفتم نه، چه اشکالی دارد؟ شما هم مثل بقیه. گفت: این آقایان می‌گویند اشکال دارد. گفتم: این آقایان بیخود می‌گویند! این جوان، دیگر از این مسجد پا نمی‌کشد. این جوان، دیگر از این پیش‌نماز دل نمی‌کند. همین‌طور هم بود؛ از ما دل نمی‌کنند. بنده وقتی مسجد می‌رفتم، در میان صد نفر، اقلان نود نفرش جوان‌ها بودند. بنده هیچ چیز خاصی نداشتم؛ نه یک مایه آنچنانی معنوی، نه یک مایه دنیوی؛ اما با مردم بودم.^۱

« با روی خوش و مدارا، پذیرای جوان‌ها باشید؛ حتی اگر ظاهر زنده‌ای داشته باشند؛ [شما ائمه جماعت] پذیرای جوان‌ها باشید. با روی خوش هم پذیرا باشید؛ با سماحت، با مدارا. فرمود: «و سنّه من نبیّه»، که ظاهراً عبارت است از «مداراه النَّاس»؛ مدارا کنید. ممکن است ظاهر زنده‌ای داشته باشد؛ داشته باشد. بعضی از همین‌هایی که در استقبال امروز بودند و شما - هم جناب آقای مهمان‌نواز، هم بقیه آقایان - الان در این تریبون از آنها تعریف کردید، خانم‌هایی بودند که در عرف معمولی به آنها می‌گویند «خانم بدحجاب»؛ اشک هم از چشمش دارد می‌ریزد. حالا چه کار کنیم؟

۱. بیانات در دیدار مسئولان عقیدتی، سیاسی نیروی انتظامی ۱۳۸۳/۱۰/۲۳.

ردش کنید؟ مصلحت است؟ حق است؟ نه، دل، متعلق به این جبهه است؛ جان، دلباخته به این اهداف و آرمان‌هاست. او یک نقصی دارد. مگر من نقص ندارم؟ نقص او ظاهر است، نقص‌های این حقیر باطن است؛ نمی‌بینند. «گفتا شیخا هر آنچه گویی هستم / آیا تو چنان که می‌نمایی هستی؟» ما هم یک نقص داریم، او هم یک نقص دارد. با این نگاه و با این روحیه برخورد کنید. البته انسان نهی از منکر هم می‌کند؛ نهی از منکر با زبان خوش، نه با ایجاد نفرت.^۱

« امامان جماعت در صورت کهولت سن، برای ارتباط با جوانان، در کنار خود فضایی جوان را به کار گیرند؛

امامان محترم جماعت اگر خود بر اثر کهولت و غیره نمی‌توانند وظیفه رابطه و انس و راهنمایی را برای نمازگزاران به‌ویژه جوانان فراهم کنند، در کنار خود فضایی جوان و پرنشاط را به کار گیرند و آنان را در کار با خود شریک سازند.^۲

« ۳-۵. بصیر و انقلابی

« پیش‌نماز باید سیاسی باشد؛ یعنی آگاهی سیاسی، قدرت تحلیل سیاسی، قطب‌نمای سالم سیاسی داشته باشد؛

اینکه ما می‌گوییم روحانیون - حالا روحانیونی که درگیر کار سیاسی هم نیستند؛ روحانی است، مدرس است، پیش‌نماز است، مشغول یک شأنی از شئون روحانی است - سیاسی باشند، یعنی چه؟ این، آن نکته اساسی است؛ یعنی قدرت تحلیل سیاسی داشته باشد. من همیشه به دانشجویها و طلبه‌ها می‌گویم، به شما هم عرض می‌کنم، و این به همه روحانیّت مربوط می‌شود: باید سیاسی باشید؛ منتها نه به معنای ورود در باندها و جناح‌های سیاسی؛ نه به معنای ملعبه و آلت دست شدن این یا آن حزب یا گروه سیاسی، یا سیاست‌بازان حرفه‌ای؛ این مطلقاً مورد نظر نیست؛ بلکه به معنای آگاهی سیاسی، قدرت تحلیل سیاسی، داشتن

۱. در دیدار علما و روحانیون خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۰۷/۱۹.

۲. پیام به اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۰/۰۶/۱۵.

قطب‌نمای سالم سیاسی که جهت را درست نشان بدهد. گاهی ما طلبه‌ها اشتباه می‌کنیم؛ قطب‌نمای ما درست کار نمی‌کند و جهت‌یابی سیاسی را درست نشان نمی‌دهد. این، چیزی نیست که به‌خودی‌خود و یک شبه به وجود بیاید؛ نه، این مُزاولت در کار سیاست لازم دارد؛ باید با مسائل سیاسی آشنا شوید، حوادث سیاسی کشور را بدانید و حوادث سیاسی دنیا را بدانید. طلبه‌ها امروز به این‌ها نیاز دارند. یک گوشه‌ای نشستن، سر خود را پایین انداختن، به هیچ کار کشور و جامعه کاری نداشتن و از هیچ حادثه‌ای، پیشامدی، اتفاق خوب یا بدی خبر نداشتن، انسان را از جریان دور می‌کند. ما مرجع مردم هم هستیم؛ یعنی مورد مراجعه مردمیم و اگر خدای نکرده یک علامت غلط نشان بدهیم، یا یک چیزی که مطلوب دشمن است بر زبان ما جاری بشود، ببینید چقدر خسارت وارد می‌کند. بنابراین، یک وظیفه مهمی که امروز ماها داریم، ارتباط با سیاست است. کناره‌گیری از سیاست درست نیست و کار روحانی شیعه نیست.^۱

« ائمه جماعت باید مستقیم باشند تا بتوانند دیگران را مستقیم کنند؛

ائمه جماعت باید مستقیم باشند تا بتوانند مستقیم کنند دیگران را. بنابراین، ما باید وظیفه خودمان را که بزرگترین وظیفه است، بدانیم، و بعد از اینکه مطلبمان حق است، مستقیم باشیم در این مطلب حق. اشکالی در کار نیست که مطلب ما حق است؛ ما به حق هستیم؛ ما در مقابل باطل هستیم؛ رژیم شاهنشاهی باطل بود و شما در مقابل رژیم شاهنشاهی ایستادید، پس شما حق هستید؛ در مقابل باطل ایستاده‌اید؛ استقامت می‌خواهد. تا استقامت در کار نباشد، نمی‌توانید به پیروزی نهایی برسید. ما بین راه هستیم الآن. این طور نیست که ما صد درصد پیروز شدیم. ما یک سدی را شکستیم؛ شماها شکستید؛ قدرت ملت شکست؛ اسلام شکست؛ قرآن شکست؛ ماها چیزی نیستیم؛ ایمان مردم شکست این سد را؛ این سد شکسته شد، پشت سد وقتی که وارد شدید، دیدید که همه چیز آشفته است. نه فقط دانشگاه آشفته است، دانشگاه شما هم آشفته است؛ منبرهایمان

۱. دیدار با روحانیون ۱۳۸۵/۰۸/۱۷.

هم آشفته است؛ محراب‌هایمان هم آشفته است. - عرض کردم چون خودمانی هستیم باید بگویم - مجامع علمیمان هم آشفته است. پشت این سد همه چیز را ما آشفته دیدیم و باید همه در سازندگی این آشفستگی‌ها شرکت کنیم. به عهده یکی گذاشتن یا یک جمعی گذاشتن یک امری است که نخواهد شد. اگر شما بخواهید که این آشفستگی‌ها را به عهده دولت بگذارید، به عهده مثلاً مراجع عظام بگذارید، نمی‌شود.^۱

« روحانی اهل مسجد به گونه‌ای رفتار کند که همه بدانند این روحانی، خود را خادم انقلاب می‌داند؛

باید مثل عمّار هوشیار بود و فهمید که وظیفه چیست. نمی‌شود گفت به من ربطی ندارد. امروز هر روحانی و هر عمّامه به‌سر، به مقتضای تلبّس به این لباس، موظف است از حکومت اسلام و حاکمیت قرآن دفاع کند؛ هر کس هرطور می‌تواند. یکی شمشیر به دست می‌گیرد و به جبهه می‌رود؛ یکی زبان گویایی دارد، به منبر می‌رود؛ یکی پست قضاوتی یا غیر قضاوتی از عهده‌اش برمی‌آید، آن را انجام می‌دهد؛ یکی این کارها را نمی‌تواند بکند، اما اهل مسجد و اهل محراب است، اشکالی ندارد همه بدانند که این روحانی، خود را خادم این انقلاب می‌داند. این، افتخار است. خدمت به این انقلاب، افتخار است.^۲

« تکلیف ائمه جماعات همگامی با انقلاب و خدمت در جهت پیشبرد انقلاب است؛ آقایانی که در شهرها به تدریس، یا امامت جمعه، یا امامت جماعات، یا منبر مشغولند ... [بدانند تکلیف آنها] همگامی با انقلاب و خدمت در جهت پیشبرد انقلاب است.^۳

« آقایان در مساجدشان کارهایی که این انقلاب کرده به مردم گوشزد کنند؛

۱. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۴۷۹.

۲. سخنرانی در جمع علما و روحانیون استان لرستان ۱۳۷۰/۰۵/۳۰.

۳. سخنرانی در جمع علما و روحانیون استان لرستان ۱۳۷۰/۰۵/۳۰.

آقایان باید در منابرشان، در مساجدشان، در خطبه‌هایشان به این مسائل رسیدگی بکنند و کارهایی که این انقلاب کرده گوشزد کنند به مردم. در هر - فرض کنید - جمعه‌ای یک بحثش را اطلاع پیدا کنند و گوشزد کنند که تا حالا چه شده است؛ در طول مدت پنجاه سالی که اینها سلطنت می‌کردند و غارت می‌کردند کشور را. شما در این روستاها ببینید؛ هیچ چیز نبود، یک چیز کمی. بله، بعضی جاهایی که اعلیٰ حضرت! می‌خواستند از آنجا عبور کنند، آنجا را یک کارش می‌کردند.^۱

« در مساجد مسائلی که لازمه انقلاب است به مردم گوشزد شود و مسائل واقعی به مردم گفته شود؛

تبلیغاتی که در داخل هست، این تبلیغات داخلی که می‌شود، شما در مساجد بگویید مسائلی که شده است، مردم ببینند، و مسائلی که لازمه یک انقلاب است به مردم گوشزد بشود که مردم را نریزند - هی عرض بکنم - که چه بکنند، چه بشود.^۲

« ائمه جماعت ارشادات ملت را محکم حفظ کنند و در عین حال مراقب اوضاع مملکت باشند؛

ائمه جماعت محکم مساجد خودشان را و ارشاد ملت را حفظ کنند. و خطبای ملت هم باید منابر خودشان را و موعظه‌های خودشان را و ارشاد خودشان را حفظ کنند. و در عین حال مراقب اوضاع مملکت خودشان باشند.^۳

« امام جماعت از جماعت خود دلسرد نشود و برای امور سیاسی حاضر باشد؛

هر مؤمنی حفظ عرض خودش واجب است، لکن علما بیشتر مأمورند به این امور. حجت بر علما تمام‌تر است. این وظیفه ماهاست که باید هر کسی شغل خودش را محترم بشمارد. دلسرد نشود امام جماعت از جماعتش، اهل منبر از

۱. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۴۶.

۲. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۴۴.

۳. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۳.

منبرش، و - عرض می‌کنم که - مراجع از مرجعیتشان، علمای بلاد از مسائلی که خودشان دارند. اینها باید حفظ کنند آن چیزهایی که مال خودشان است و حاضر باشند برای امور سیاسی.^۱

« ائمه جماعت با تفاهم با مردم و مسئولین امور، محیط خود را اصلاح کنند؛
الآن یک مسئولیت بزرگی به دوش همه ماها هست؛ همه ائمه جمعه، همه ائمه جماعت و همه علمای بلاد؛ یعنی، خدا دیگر عذر را برداشته است. اگر ما در چند سال پیش از این عذر داشتیم که خوب با سرنیزه که ما نمی‌توانیم مقابله کنیم، یک کلمه بگوییم حبس است، اینها خوب، یک عذر بود. امروز دیگر تمام عذرها منقطع شده است؛ یعنی، خدا حجت را بر ماها تمام کرده است. نمی‌توانیم بگوییم که ما نکردیم چون نمی‌توانستیم. الآن همه شما توانایی دارید که هر کدام در محیط خودتان، آن محیط را اصلاح کنید. به اصلاح خودتان، و با تفاهم با مردم و تفاهم با مسئولین امور می‌توانید اصلاح کنید مسائل را.^۲

« ائمه جماعت همانند دیگر اقشار مسئولیت دارند که مصالح و استقلال کشور را حفظ کنند و مسامحه نکنند؛

امروز قدرت دارید برای اینکه حفظ کنید حیثیت اسلام را و حفظ کنید مصالح کشور را و حفظ کنید استقلال خودتان را و حفظ کنید آزادی خودتان را. اگر مسامحه کنید، مسئول هستید پیش خدای تبارک و تعالی. اگر نروید و رأی ندهید و آنها که جدیت دارند به اینکه وارد بشوند در مجلس و به هم بزنند اوضاع ایران را، آنها خدای نخواستہ بروند، مسئولیتش به عهده شماست مستقیماً. مسئولیت همه طبقات دارند. مراجع مسئولند. علما مسئولند. ائمه جماعت مسئولند، خطبا مسئولند. تجار مسئولند. بازرگانان مسئولند. دانشگاهی‌ها مسئولند. طلاب علوم دینی مسئولند. کارگراها مسئولند. همه مسئولند. تمام قشرهای مملکت امروز

۱. صحیفه امام، ج ۱۳، ص: ۱۴.

۲. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۴۸۴.

مسئولند. امروز روزی است که آنهایی که از اول تا حالا مخالف با جمهوری اسلامی بودند، مخالف با اسلام بودند، اسلام را مخالف مقاصد خودشان می‌دیدند، آنها به دست و پا افتاده‌اند و دارند تبلیغات می‌کنند. اگر مؤمنین کنار بروند، آنهایی که متعهد به اسلام هستند کنار بروند و اینها بیایند و قبضه کنند، مثل صدر مشروطه که رفتند کنار اشخاصی که متعهد بودند، و قبضه کردند مشروطه را آنهایی که متعهد به اسلام نبودند. اسلام را به آنجا کشاندند که همه دیدید.^۱

« ائمه جماعت محترم گویندگانی را دعوت نمایند که معتقد و علاقه‌مند به نهضت اسلامی باشند؛

حضرات ائمه جماعت محترم - دامت برکاتهم - گویندگانی را دعوت نمایند که معتقد و علاقه‌مند به نهضت اسلامی و با هدفی اصیل روشنگری مردم را بر عهده گیرند ... و فداکاری در راه اسلام و مصالح مسلمین را در رأس برنامه خود قرار دهند.^۲

« ۳-۶. معرفت بخش و بصیرت دهنده

« امام جماعت، با ذکر حقایق دین افکار را باز کند و با ذکر مناقب ائمه دلها را روشن نماید؛

امامت جماعت ... در هر وعده نماز، یا لااقل در هر شبانه‌روزی یک وعده نماز، با مردم حرف بزنید و افکار را باز کنید. با ذکر حقایق دین و مناقب ائمه (علیهم‌السلام) دل‌ها را روشن کنید؛ دل‌ها روشن می‌شود.^۳

« ائمه جماعات، ترجمه و مفهوم و روح نماز را به شکل نوین و جذاب آموزش دهند؛ ائمه محترم جماعات، ... آموزش ترجمه و مفهوم و روح نماز را به شکل نوین و جذاب، در برنامه‌های خود بگنجانند.^۴

۱. صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۱۸۲.

۲. صحیفه امام، ج ۳، ص: ۴۳۴.

۳. در دیدار علما و روحانیون خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۰۷/۱۹.

۴. پیام به اجلاس نماز ۱۳۷۶/۰۷/۰۷.

« تکلیف ائمه جماعت این است که قیام حضرت سید الشهداء را به مردم درست بفهمانند؛ تکلیف همه روحانیون، چه خطبایی که منبر تشریف می‌برند، یا ائمه جمعه و جماعت و هر کس که با مردم سر و کار دارد و با آنها صحبت می‌کند، این است که وضعیت قیام حضرت سید الشهداء (علیه السلام) را به مردم درست بفهمانند که قیام برای چی بود، چه بود و با چه عده‌ای قیام شد و با تحمل چه مصایبی آن قیام به آخر رسید که به آخر نخواهد رسید.^۱»

« ائمه محترم جماعات تا سر حد امکان برای محتوا بخشیدن به مراسم عزاداری سالار شهیدان تلاش کنند؛

اینجانب همه مردم - به‌خصوص جوانان - را به پُر کردن مساجد و حضور در نمازهای جمعه و جماعت و گرم نگهداشتن مراسم عزاداری سالار شهیدان حسین بن علی (علیه السلام) توصیه می‌کنم. البته روح و مضمون حقیقی این شعایر و مراسم باید به طور شایسته حفظ شود و معنویت و توجه و فراگیری بر آن حاکم باشد. حضرات ائمه محترم جمعه و جماعات و گویندگان مذهبی نیز تا سر حد امکان باید برای پُربار کردن و محتوا بخشیدن به این مراسم تلاش کنند و این کانون‌های معنویت و صفا را گرم نگهدارند.^۲»

« ائمه جماعات مسائل را به ملت بگویند و مردم را به مسائل سیاسی و اجتماعی توجه دهند؛

باید ائمه جماعات و ائمه جُمعات همه‌شان توجه کنند به اینکه تکلیفشان این است که مسائل را به ملت بگویند. توجه بدهند مردم را به مسائل سیاسی، به مسائل اجتماعی، خصوصاً، ائمه جمعه که بحمد الله امروز در سرتاسر کشور جمعه‌ها بسیار خوب است و مردم هم باید بیشتر باز توجه کنند. مردم خودشان را غنی ندانند راجع به مسائل. این مسائل، مسائلی است که باید بروند و گوش کنند و عمل کنند.^۳»

۱. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۵۵.

۲. پیام به ملت شریف ایران، در پایان چهلمین روز ارتحال حضرت امام خمینی (ره) ۱۳۶۸/۰۴/۲۳.

۳. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۴۱۵.

« ائمه جماعات، مردم را به حضور در صحنه دعوت کنند؛

علمای بلاد، ائمه جمعه و جماعات، مبلغین، مردم را دعوت کنند به حضور در صحنه.^۱

« مردم را به صلاح و اینکه دنبال مسائل نظام باشند و استقامت کنند دعوت کنید؛

مردم را مجهز نگه دارند، و اسلام را با دست مردم نگه دارید و خودتان هم در مساجد، در منابر مردم را دعوت به صلاح بکنید، و دعوت به اینکه دنبال مسائل باشند، و بگویید به آنها که فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ وَ مَنْ تَابَ مَعَكَ، آنی که پیغمبر ﷺ را نگران کرده است. الآن بدانید که اولیای خدا توجه دارند و نگرانند از اینکه خدای نخواستہ، این ملت ما از این راهی که رفته است یک وقت خدای نخواستہ سستی کند.^۲

« مردم را به استقامت دعوت کنید؛ استقامت اهل هر مسجدی به عهده امام مسجد

است؛

الآن استقامت ملت با شما روحانیون است؛ یعنی خطابِ فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ. یک نهضت حاصل شده، استقامت لازم دارد. یک جمهوری اسلامی تحقق پیدا کرده، استقامت در مقابل او لازم است، باید نگهش دارید؛ و همه اشخاصی که با شما هستند هم به عهده شماست که استقامتشان را حفظ کنید. اهل مسجدید، اهل مسجد را. امام جماعتید، اهل مسجد را باید استقامتشان را حفظ کنید. خطیب هستید، مستمعین را باید حفظ بکنید. هر چه هستید و در هر جا هستید، زمام امور مردم به دست شماست. و پیغمبر اکرم می فرماید که شَيْبَتُنِي سوره هود. پیرم کرد سوره هود؛ برای اینکه استقامت امت را هم به عهده من گذاشته اند. این یک چیز بزرگی است. استقامت هر مسجدی و اهل هر مسجدی به عهده امام مسجد است. استقامت هر شنونده ای به عهده گوینده است. گوینده ها باید مستقیم باشند تا بتوانند مستقیم کنند.^۳

۱. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۱۱۹.

۲. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۴۹۷.

۳. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۴۷۹.

« برای مردم این قضیه ساده را روشن کنید که در اسلام مصلحت نظام مقدم بر هر چیز است؛

طلاب عزیز، ائمه محترم جمعه و جماعات، روزنامه‌ها، و رادیو - تلویزیون، باید برای مردم این قضیه ساده را روشن کنند که در اسلام مصلحت نظام از مسائلی است که مقدم بر هر چیز است، و همه باید تابع آن باشیم.^۱

« باید از طرف ائمه جماعات همه چیزها در دنیا منتشر شود؛

باید ما وضع را در نماز جمعه‌ها، در مساجد، در ائمه جمعه و جماعت، در همه جا [روشن کنیم] که از اینجا از طرف ائمه جمعه و جماعات باید همه چیزها در دنیا منتشر بشود.^۲

« ۳-۷. وحدت آفرین

« علما در مساجد مردم را به وحدت دعوت کنند؛

علما در مساجد مردم را دعوت به وحدت کنند، این جمهوری باقی می‌ماند و امور به تدریج درست می‌شود. ما هم میل داریم که احکام اسلام صد در صد اجرا شود.^۳ شما هم باید در مساجدتان، در منايرتان - عرض می‌کنم - مردم را دعوت به اجتماع بکنید. این اجتماعات است که اسلام را حفظ کرده، این اجتماعات، این فریادها، این زنده بادها، این مرده بادها، اینهاست که ما را پیش برد.^۴

« آقایان ائمه جماعت مسائل مردم را حل کنند و آنها را به اتحاد و همبستگی دعوت

کنید؛

در هر صورت من راجع به آقایان، هم خیلی ملتمس دعا هستم و هم مردم را دعوت کنید به اتحاد، دعوت کنید به بستگی به هم، همبستگی به هم. اگر یک

۱. صحیفه امام، ج ۲۱، ص: ۳۳۵.

۲. صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۴۰.

۳. صحیفه امام، ج ۱۹، ص: ۳۰۴.

۴. صحیفه امام، ج ۸، ص: ۵۲۶.

اختلافی دارند حل کنید شما آقایان. ممکن است حالا در هر جایی اختلافات کوچکی هست، آقایان ائمه جماعت و جمعه باید حل بکنند مسائل مردم را، باید بروند با مردم تفاهم کنند، با هم صحبت کنند.^۱

« زبان و عمل کسانی که پشت تریبون مساجد قرار می‌گیرند باید در خدمت وحدت و یکپارچگی باشد؛

کسانی که پشت تریبون‌ها قرار می‌گیرند ... مثل مساجد و حسینیه‌ها ...، باید زبان و عملشان در خدمت وحدت و یکپارچگی باشد. هیچ کس به هیچ عنوانی نباید حرکتی بکند که مردم یا عده‌ای از مردم را در مقابله با یکدیگر برانگیخته کند.^۲

« ائمه جماعات مردم را به پشتیبانی از ملت و تمام ارگان‌ها و نهادهای انقلابی و قوای مسلح تشویق فرمایند؛

ائمه جمعه و جماعات ... مردم را در پشتیبانی از ملت و تمام ارگان‌های جمهوری اسلامی و نهادهای انقلابی و قوای مسلح و مردمی تشویق فرمایند.^۳

« لزوم تشریک مساعی در تمام امور کشوری، لشکری، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را به مردم گوشزد نمایید؛

علمای اعلام و ائمه جماعت و خطبای محترم بر حجم ارشاد و رهنمودهای خود بیافزایند و قشرهای میلیونی مردم را متوجه طرق نگهبانی از اسلام و احکام مقدسه و حراست از جمهوری اسلامی نمایند، و به توده‌های متعهد میلیونی اسلامی لزوم تشریک مساعی در تمام امور کشوری و لشکری و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی را گوشزد نمایند و به آنان توصیه کنند که برای کمک به اقتصاد کشور - که امروز از اهمّ مسائل است - از اسراف، تبذیر و استعمال امور تشریفاتی و تجملی اجتناب نمایند، و از سپردن پول‌های خود اگر چه اندک باشد به بانک‌های دولتی برای

۱. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۴۵.

۲. سخنرانی در مراسم اولین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (ره) ۱۴/۰۳/۱۳۶۹.

۳. صحیفه امام، ج ۱۴، ص: ۲۰۲.

به راه افتادن چرخ‌های اقتصاد و کمک به دولت اسلامی دریغ نمایند، و از کمک کردن به جنگ و جنگ‌زدگان غفلت نمایند، و از شرکت در بسیج مستضعفان و تعلیم و تربیت دیدن برای حراست از اسلام عزیز کوشا باشند.^۱

« ائمه جماعت شهر برونند نزد دیگر روحانیون و از آنها خواهش کنند که اختلاف نداشته باشند و رفیق باشند؛

اختلافاتی که در بلاد مختلفه من می‌شنوم که گاهی بین بعضی از مثلاً اشخاص هست، اشخاص روحانی هست، بسیار ناراحت‌کننده است... اگر شما فرض کنید که در یک جایی که تشریف دارید دیدید که بعضی از اشخاص مخالف با بعضی هستند، خوب، ممکن است یک سوء تفاهمی باشد؛ ممکن است یک اشتباهاتی باشد. خود آقایان شهر و خود ائمه جماعت شهر و خود اهل منبر و خطبای شهر برونند پیش آقایان، از آقایان خواهش بکنند که اختلاف نداشته باشند؛ رفیق باشند؛ برادر باشند؛ با هم باشند.^۲

« ائمه جماعت نگذارند عده‌ای بین روحانی و مردم اختلاف بیندازند و این اختلاف ریشه‌دار شود؛

خود آقایان توجه بکنند در هر جا که تشریف دارند که اگر یک همچو دست‌هایی پیدا شد که به واسطه یک فضولی‌هایی که می‌کنند، بخواهند اختلاف بین روحانی و روحانی بیندازند، یا روحانی و مردم بیندازند و اینها توجه بکنند به اینکه نگذارند این کار بشود، از اول جلویش را بگیرند؛ نگذارند ریشه‌دار بشود. این از مسائل بسیار مهمی است که باید به آن توجه بشود؛ هم از طرف ائمه جمعه که هر جمعه خطبه می‌خوانند برای مردم تنبّه داده بشود و هم بر ائمه جماعت [است] که با مردم تماس دارند، و توجه [کنند] به اینکه مبادا یک‌وقتی ما بیدار بشویم و اختلاف حاصل شده باشد. باید از حالا جلویش را، اولی که می‌خواهند یک کاری، یک فضولی می‌خواهند بکنند، جلویش را بگیرند.^۳

۱. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۳۸۸.

۲. صحیفه امام، ج ۹، ص: ۴۷۷.

۳. صحیفه امام، ج ۱۵، ص: ۳۷۹.